

SITUAČNÁ SPRÁVA

PRE OBLASŤ BOJA PROTI
OBCHODOVANIU S ĽUĎMI
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
ZA ROK 2019

Spracovalo Informačné centrum na
boj proti obchodovaniu s ľud'mi a
prevenciu kriminality

Bratislava 2020

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľudmi a prevenciu kriminality Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „IC“) plní v zmysle čl. 19 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľudmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahradza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, úlohu národných spravodajcov alebo obdobných mechanizmov (ďalej len „národný spravodajca“). Národný spravodajca vykonáva najmä posúdenie trendov obchodovania s ľudmi (ďalej len „OSL“), meranie výsledkov dosiahnutých prostredníctvom opatrení proti OSL vrátane zhromažďovania štatistických údajov v úzkej spolupráci s príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti činnými v tejto oblasti, ako aj podávanie správ Európskej komisii. Z tohto dôvodu sme sa ako národný spravodajca a gestor špecializovaného Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľudmi (ďalej len „program“) rozhodli opäť spracovať situačnú správu pre oblasť boja proti OSL v Slovenskej republike (ďalej len „SR“) za r. 2019, vychádzajúc z dostupných štatistických údajov, dennodennej praxe v oblasti pomoci obetiam OSL (ďalej len „obet“) a spolupráce so špecializovaným útvarom Policajného zboru - Národnou jednotkou boja proti nelegálnej migrácii úradu hranicnej a cudzineckej polície Prezidia Policajného zboru (ďalej len „NJBPNM“) a rôznymi štátnymi a neštátnymi subjektmi. Hodnotenie štatistických údajov vychádza z čiastkových štatistik IC, NJBPNM, Generálnej prokuratúry SR, Ministerstva spravodlivosti SR a mimovládneho sektora.

Obsah

1.	ZHODNOTENIE TRENOV V OSĽ ZA R. 2019.....	5
1.1	Modus operandi v prípadoch OSĽ	6
1.1.1	Sexuálne vykorisťovanie.....	6
1.1.2	Pracovné vykorisťovanie	6
1.1.3	Nútené žobranie	8
1.1.4	Nútený sobáš.....	8
1.1.5	Nútené páchanie trestnej činnosti	9
1.2	Páchatelia OSĽ, organizované skupiny, spoločné vyšetrovacie tímy, finančné vyšetrovanie	10
1.3	Obete	13
2.	PROGRAM PODPORY A OCHRANY OBETÍ OSĽ	18
2.1	Vyhodnotenie programu za r. 2019	18
2.1.1	Pohlavie obetí zaradených do programu	20
2.1.2	Vek obetí zaradených do programu.....	21
2.1.3	Pôvod obetí zaradených do programu	22
2.1.4	Obete z pohľadu demografického prostredia.....	23
2.1.5	Vzdelanostná úroveň obetí	24
2.1.6	Rodinný stav obetí zaradených do programu	25
2.1.7	Fáza náboru obetí zaradených do programu.....	25
2.1.7.1	Pohlavie náborára.....	26
2.1.7.2	Štátnej príslušnosť náborára.....	26
2.1.7.3	Vzťah obete k náborárovi	27
2.1.7.4	Dôvody migrácie obetí.....	28
2.1.7.5	Plánovaná cieľová krajina	29

2.1.8	Preprava obetí	30
2.1.9	Fáza využívania obetí zaradených do programu.....	32
2.1.10	Fáza oslobodenia a poskytnutia pomoci obetiam zaradeným do programu	37
2.1.10.1	Formy vyslobodenia obetí.....	37
2.1.10.2	Pomoc poskytnutá obetiam	38
2.1.10.3	Identifikácia obetí	41
3.	AKTIVITY V BOJI PROTI OSĽ	42
3.1	Partnerstvo.....	42
3.2	Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny.....	43
3.2.1	Sociálnoprávna ochrana detí.....	43
3.2.2	Inšpekcia práce	45
3.2.3	Znižovanie dopytu	49
3.3	Rezort školstva	50
3.4	Rezort zdravotníctva	52
3.5	Rezort zahraničných vecí	52
3.6	Rezort obrany	53
3.7	Marginalizované rómske komunity.....	53
3.8	Zvyšovanie povedomia o OSĽ	54
3.8.1	Kampane	56
3.8.2	Projekty.....	57
3.9	Národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi 0800 800 818.....	59
3.9.1	Národná linka pre ženy zažívajúce násilie 0800 212 212	61
3.9.2	Bezplatná linka Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny 0800 191 222	61
3.9.3	Linka detskej istoty 116 111.....	62
	ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	63

1. ZHODNOTENIE TRENDOV V OSĽ ZA R. 2019

Z dostupných štatistických výstupov a zozbieraných informácií k identifikovaným obetiam za r. 2019 vyplýva, že SR zostáva i nadľah v prvom rade krajinou pôvodu obetí, teda zdrojovou krajinou, aj keď už druhý rok zaznamenávame nárast identifikovaných slovenských obetí vykorisťovaných v SR. Zdrojovou krajinou obetí je SR najmä pre Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Veľká Británia“), ako aj ďalšie európske krajiny: Spolkovú republiku Nemecko (ďalej len „Nemecko“), Rakúsko, Taliansko, Holandsko, Španielsko, Švajčiarsko, ale aj Českú republiku a Rumunsko.

Takmer všetky identifikované obete za r. 2019 sú občania SR, pričom sme zaznamenali len jednu detskú zahraničnú obet z Afganistanu. Slovenskí občania boli náborovaní na území SR páchateľmi, ktorí sú taktiež v prevažnej väčšine občanmi SR, s výnimkou dvoch občanov Českej republiky. V r. 2019 bolo identifikovaných v SR viac obetí mužského pohlavia. Napriek tomu, že SR by mohla byť jednou z tranzitných krajín pre obete, neexistujú oficiálne štatistické údaje k zachyteným obetiam pochádzajúcim z tretích krajín, ktoré by potvrdzovali tranzit obetí cez SR do iných cieľových krajín.

Vo všeobecnosti bolo v r. 2019 najčastejším účelom OSĽ pracovné vykorisťovanie, a to z dôvodu, že v štatistických údajoch evidujeme skupinu 15 slovenských obetí, ktorá bola vykorisťovaná vo Veľkej Británii. Druhým najčastejším účelom OSĽ bolo sexuálne vykorisťovanie, ktoré sa vyskytuje výlučne u ženských obetí, z toho až takmer polovicu tvoria detské obete. Väčšina obetí sexuálneho vykorisťovania, či už žien alebo dievčat, bola vykorisťovaná na území SR. V r. 2019 nebola sexuálne vykorisťovaná žiadna mužská obet. Za účelom núteného sobáša boli v r. 2019 vykorisťované výlučne ženské obete, pričom takmer polovicu tvoria detské obete. V r. 2019 sme spozorovali ďalší nárast vykorisťovania ženských dospelých obetí za účelom núteného žobrania, ktoré tvoria dve tretiny obetí núteného žobrania, a tretinu tvoria dospelé mužské obete. Pri vykorisťovaní mužských obetí prevláda pracovné vykorisťovanie. Zaznamenali sme aj prípady vykorisťovania za účelom núteného páchania trestnej činnosti a inú formu vykorisťovania, ktorá sa týkala odoberania rôznych sociálnych dávok, čo je nôvum, ktoré sa doposiaľ pri riešených prípadoch nevyskytovalo. V r. 2019 sa vyskytlo niekoľko prípadov kombinovaných spôsobov vykorisťovania, išlo o kombináciu pracovného vykorisťovania s núteným páchaním trestnej činnosti, núteným sobášom, otroctvom alebo inou formou vykorisťovania. V sledovanom období sa nevyskytol ani jeden prípad OSĽ za účelom nevoľníctva alebo odoberania orgánov, tkanív či bunky. Na území SR dochádzalo v sledovanom období k vykorisťovaniu tretiny všetkých identifikovaných obetí, ktoré boli predovšetkým obeťami sexuálneho vykorisťovania. Išlo výlučne o dospelé a detské obete ženského pohlavia. Takýto trend sme pozorovali aj v r. 2018.

Počet identifikovaných obetí v r. 2019 oproti minulému roku mierne vzrástol. Z hľadiska poskytovania pomoci obetiam zo špecializovaného programu bola starostlivosť poskytovaná približne rovnakému počtu mužov a žien.

1.1 Modus operandi v prípadoch OSL

1.1.1 Sexuálne vykorisťovanie

Sexuálne vykorisťovanie je dlhodobo dominantným účelom zneužívania ženských obetí, a to dospelých aj detí. Alarmujúci je práve podiel detských obetí, ktoré v r. 2019 tvorili až polovicu identifikovaných obetí. Väčšina prípadov sexuálneho vykorisťovania sa vyskytuje na Slovensku.

Dospelé ženy sú lákané náborárom formou osobného kontaktu väčšinou na mieste, kde žijú, pod príslužom dobre platenej práce v zahraničí. Následne sú nútene k poskytovaniu sexuálnych služieb buď formou pouličnej prostitúcie, v bytoch alebo iných uzatvorených priestoroch, kde sú kontrolované. V prípade odmietania vykonávania sexuálnych služieb sú obmedzované na osobnej slobode, zastrašované, je na nich vyvíjaný psychický a často aj fyzický nátlak alebo sú bité. Zárobok sú obete nútene odovzdávať obchodníkovi alebo im je zo zárobku ponechaná iba zanedbatelná časť. Obete sú ponúkané na poskytovanie sexuálnych služieb najčastejšie prostredníctvom internetových portálov a chatových aplikácií alebo páchatelia zabezpečujú klientov osobným kontaktom. Páchatelia zneužívajú sociálnu situáciu obetí, ich zraniteľné postavenie, alebo absenciu rodinných väzieb. V jednom prípade bola obete netypicky náborovaná ponukou výhodnej investičnej akcie, na čo si obete požičala peniaze od páchateľa a keď nevedela splácať úroky z požičaných peňazí, páchateľ prinútil obete použitím násilia vykonávať prostitúciu a odovzdávať peniaze za poskytnuté služby. V prípade detských obetí vo veku od 12 r. je páchateľom rodič alebo osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti, menej často cudzie osoby. Páhatelia zneužívajú bezbrannosť a/alebo závislosť detí, pričom deti sú prinucované aj pod hrozbou slovného a fyzického násilia vykonávať služby sexuálneho charakteru. Páhatelia zabezpečujú klientov cez online portály alebo osobne a následne dieťa ponúkajú cez online webkamery alebo na priváte alebo formou pouličnej prostitúcie.

1.1.2 Pracovné vykorisťovanie

Identifikované prípady pracovného vykorisťovania sa naďalej vyskytujú hlavne na území Veľkej Británie. Predpokladáme, že z dôvodu pripravovaného odchodu Veľkej Británie z Európskej únie sú však prípady pracovného vykorisťovania spomedzi foriem OSL od r. 2018 na ústupe, hoci v r. 2019 obete nútenej práce tvorili najpočetnejšiu skupinu identifikovaných obetí.

Prevažnú väčšinu obetí tvoria muži. Nábor obetí vykonávajú náborári v SR. Obete lákajú cudzí ľudia alebo ich známi či príslušníci ďiršej rodiny. Obetami sú osoby pochádzajúce zo sociálne slabších pomerov a dlhodobo nezamestnaní. Potenciálne obete sú oslovené s ponukou výhodnej práce v zahraničí, zabezpečením ubytovania a stravy. Podozrivé osoby

zabezpečia prepravu obetí (autom, autobusom, letecky), následné ubytovanie v zahraničí, založenie účtu v cieľovej krajine, pričom platobné karty od založených účtov, kam je obetiam vyplácaná mzda, si ponechávajú páchatelia. Osobám sú zvyčajne odobraté doklady. Obete pracujú v reštauračných prevádzkach, na stavbách, umývačkách alebo továrňach. Doklady sú im zvyčajne zadržiavané po celú dobu vykorisťovania. Obete za svoju prácu nedostávajú žiadne peniaze alebo dostávajú iba malú sumu, so zvyškom ich mzdy prostredníctvom disponovania s debetnými kartami disponujú páchatelia, ktorí navyše voči obetiam zneužívajú fikciu dlhu. Obete pracovného vykorisťovania sú vo väčšine prípadov osloboodené zásahom polície.

V r. 2019 bolo identifikovaných 6 obetí pracovného vykorisťovania v prípade, ktorý je vyšetrovaný v rámci spoločného vyšetrovacieho tímu s Veľkou Britániou, pričom organizovaná skupina 5 slovenských občanov (2 muži a 3 ženy) lákala zraniteľné osoby v zlej sociálnej a finančnej situácii najmä z oblasti východného Slovenska prevažne osobným kontaktom na finančne výnosnú prácu v reštauráciach vo Veľkej Británii so slúbovaným zárobkom minimálne 400 britských libier týždenne. Členovia organizovanej skupiny následne zabezpečili prevoz osobnými motorovými vozidlami alebo leteckou dopravou do Veľkej Británie, ubytovanie a prácu pre poškodených. Poškodení boli nútení záväzkom splatenia dlhu za sprostredkovanie práce, zabezpečenie ich prepravy do Veľkej Británie a ubytovania odovzdávať zarobené peniaze páchateľom. Za prácu dostávali od páchateľov iba 20 britských libier týždenne a zvyšné peniaze si ponechávali páchatelia pre vlastnú potrebu. Organizovaná skupina takto slovenských mužov vo veku 24 – 51 rokov vykorisťovala od r. 2013. Identifikovali sme aj 15 slovenských obetí pracovného vykorisťovania v prípade, ktorý je vyšetrovaný v rámci spoločného vyšetrovacieho tímu s Veľkou Britániou. Organizovaná skupina páchateľov pozostávajúca najmenej zo 4 členov zlákala prevažne osobným kontaktom v období r. 2007 – 2017 za účelom dobrého zárobku vo Veľkej Británii 15 poškodených slovenských občanov (13 mužov a 2 ženy) vo veku od 19 do 25 rokov. Pri nábore sa zameriaval na osoby v zraniteľnom postavení z hľadiska ich zlej sociálnej a finančnej situácie. Poškodeným bola prisľúbená výnosná práca vo Veľkej Británii za bližšie neurčených a nedohodnutých finančných podmienok. Poškodení boli následne prepravení autobusovou dopravou alebo letecky na územie Veľkej Británie, kde im boli odobraté doklady, zriadené účty v bankách, pričom kartami od účtov disponovali páchatelia a boli nútení pracovať na autoumyvárnach a v továrnach na výrobu matracov 18 až 22 hodín denne, sedem dní v týždni, pričom za vykonanú prácu im nebola páchateľmi vyplácaná žiadna mzda. V r. 2019 bol vyšetrovaný aj jeden prípad pracovného vykorisťovania 21-ročného slovenského občana vo Veľkej Británii, ktorý mal byť však vykorisťovaný ešte v období r. 2007-2013. Tento mladý muž bol zlákaný s ponukou lukratívnej práce vo Veľkej Británii, kde mu po príchode bol odobratý občiansky preukaz, páchateľ mu vybavil zriadenie účtu v banke a zamestnanie, pričom celú jeho mzdu, ktorá sa týždenne pohybovala od 150 do 300 britských libier si ponechával pre vlastnú potrebu a poškodenému vyplácal iba 10 britských libier týždenne. Páchateľ ho ubytoval vo svojej garáži bez vykurovania a bez možnosti vykonávania základných hygienických potrieb.

V r. 2019 boli zaznamenané prvé prípady pracovného vykorisťovania slovenských občanov v rámci vnútroštátneho OSĽ, teda v SR. Traja muži slovenskej štátnej príslušnosti vo veku 17-24 rokov boli zlákaní v mieste ich trvalého bydliska na východnom Slovensku na dobre platenú prácu do krajského mesta na západnom Slovensku, kde ich páchatel' slovenskej štátnej príslušnosti zamestnal na výkon stavebných prác na rôznych miestach, následne ich nútil aj ku krádežiam a k domácim prácам na jeho dome, pričom za predmetné práce nedostávali žiadnu mzdu. V rámci SR v r. 2019 evidujeme aj prípad, kedy boli zdravotne postihnuté osoby pod zámienkou poskytnutia ubytovania, stravy a opatery zlákané do domu páchateľov, kde museli následne v dome páchateľov upratovať, variť a staráť sa o chod domácnosti, išlo o dve poškodené ženy, slovenské občianky vo veku 19 a 23 rokov.

Dva prípady pracovného vykorisťovania sme zaznamenali v Holandsku, z toho v jednom prípade bola obete zdravotne hendikepovaná a zneužívaná na predvádzanie estrádnych vystúpení. Jeden prípad podozrenia na pracovné vykorisťovanie bol zaznamenaný v Nemecku a jeden v Rumunsku, pričom v tomto prípade využil páchatel' na páchanie OSĽ citovú väzbu ženskej obete (tzv. metóda milenec), čo je typické skôr pre sexuálne vykorisťovanie.

1.1.3 Nútené žobranie

Páchatelia vyhľadávajú obete najmä z radov osôb bez domova, častokrát so závažnými duševnými a fyzickými poruchami a látkovými závislosťami, ktorí sú v zlej sociálnej situácii. Obete náborujú páchatelia v SR s príslubom práce, zlepšenia kvality života alebo zárobku žobraním a osobnými autami ich vyvážajú najmä do Nemecka, Talianska, Rakúska alebo Švajčiarska. Niektoré obete boli vyvážané do viacerých uvedených krajín, čo je pre tento účel OSĽ typické. Pod rôznymi hrozbami sú osoby následne nútené k žobraniu a odovzdávaniu všetkých vyžobraných peňazí obchodníkovi, sú kontrolované, je na ne vyvíjaný intenzívny psychický a fyzický nátlak, bývajú v neľudských podmienkach, nie je im zabezpečený prístup k lekárskej starostlivosti a trpia nedostatkom jedla. Páchatelia zneužívajú rôzne látkové závislosti obetí, zväčša na alkohole a cigaretách. Žobrú na miestach s veľkým výskytom ľudí, aby získali čo najväčší zárobok. Na vzbudenie ľútosti niektorí páchatelia obetiam na mieste žobrania poskytujú aj psov. Vyžobrané finančné prostriedky sú následne obete donucované odovzdať obchodníkovi, ktorý im potom poskytne jednoduchú stravu v obmedzenom množstve, alkohol a cigarety, prípadne obetiam neposkytne vôbec nič. V jednom prípade dokonca páchatel' predstieral, že obeti vyžobrané peniaze šetrí, navyše obeti ukradol aj dôchodok, ktorý si vybral prostredníctvom bankomatu. Obetiam sa bud' podarí utiecť vlastnými silami alebo ich prepustí samotný páchatel'.

1.1.4 Nútený sobáš

Prvotným cieľom núteného sobáša dospelých obetí je zlegalizovať pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín v Európskej únii prostredníctvom sobáša s občanom Európskej únie. Hoci sme v minulom období zaznamenali prípady nútených sobášov slovenských obetí s Pakistancami žijúcimi vo Veľkej Británii. V r. 2019 sme zaznamenali dva takéto prípady, išlo o dospelé slovenské ženské obete, ktoré boli rodinnými príslušníkmi náborované pod príslubom práce alebo lepšieho života. Následne boli v jednom prípade vo Veľkej Británii

a v jednom prípade v Španielsku prinútené uzatvoriť manželstvo s pakistanskými štátnymi príslušníkmi.

V r. 2019 sme už druhý rok zaznamenali OSĽ za účelom nútených predčasných sobášov detí založených na zvykových rómskych tradíciah. S poukazom na Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. októbra 2017 o aspektoch základných práv v integrácii Rómov v Európskej únii: boj proti protirómskemu zmýšľaniu¹ v súvislosti s predčasnými sobášmi detských obetí, ku ktorým sú rómske dievčatá donucované, boli v r. 2019 začaté 2 trestné stíhania vo veci trestného činu OSĽ za účelom núteného sobáša. V prípadoch figurujú 2 deti – dievčatá vo veku 12 a 16 r., ktoré boli donútené rodinnými príslušníkmi alebo cudzími osobami, ktoré ich prevzali za peňažnú odmenu, vydať sa a viesť riadny manželský život s vyžadovaním pohlavného styku zo strany manžela, ktorý je tiež dieťaťom. V oboch prípadoch k sobášu prišlo na Slovensko. V týchto prípadoch je situácia dieťaťa posudzovaná orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurateľy a na základe neodkladného opatrenia súdu boli deti umiestnené do Centier pre deti a rodiny.

Ďalšie prípady nútených sobášov v r. 2019 sa vyskytli u troch ženských obetí, z toho u dvoch dospelých žien a jedného dieťaťa. Jedna z dospelých žien bola prinútená vydať sa v Českej republike na základe zvykových rómskych tradícií. Druhá dospelá žena bola vykorisťovaná za účelom kombinácie núteného sobáša, nútenej práce a inej formy vykorisťovania na Slovensku. V tomto prípade páchatelia pristupovali k žene mimoriadne brutálne, kedy napriek svojmu tehotenstvu bola vystavená znásilňovaniu, v dôsledku ktorého obet skočila so zraneniami v nemocnici. Páchatelia navyše odberali žene a ďalším trom postihnutým obetiam sociálne dávky, invalidné dôchodky a príspevky na maloleté dieťa ženy. Evidujeme jeden prípad afganského dieťaťa – dievčaťa, ktoré bolo vlastným otcom predané v Iráne za účelom jej núteného sobáša s mužom afganského pôvodu žijúcim v Nemecku. Kedže dievča bolo v priebehu leteckej prepravy do Nemecka identifikované slovenskými policajnými orgánmi pri vstupe do SR, počas tranzitu jej územím a umiestnené v Centre pre rodiny a deti, k samotnému sobášu nedošlo.

1.1.5 Nútené páchanie trestnej činnosti

Táto forma OSĽ sa v predošлом období nevyskytovala často, avšak v r. 2019 sme zaznamenali 2 prípady. Obeťami sa stali 3 dospelí muži a jeden chlapec a k vykorisťovaniu prišlo výlučne na území SR. V prvom prípade boli tri mužské dospelé obete náborované páchatelom pod prísľubom dobre platenej práce a následne vykorisťované kombináciou nútenej práce a núteného páchania trestnej činnosti. Obete boli nútené pracovať na stavbách a kradnúť v záhradnickej prevádzke. Páchatel im pod hrozbou násilia odoberal zarobenú mzdu a obete mu odovzdávali ukradnutý tovar. V druhom prípade bola detská obet svojím otcom prinútená kradnúť v garáži rodinného domu.

¹ Dostupné na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0413_SK.html

1.2 Páchatelia OSL, organizované skupiny, spoločné vyšetrovacie tímy, finančné vyšetrovanie

NJBPNM je vecne príslušnou zložkou polície na účely preverovania a vyšetrovania trestného činu OSL. Podľa štatistiky NJBPNM bolo v r. 2019 začaté trestné stíhanie pre trestný čin OSL v 20 prípadoch a v 14 prípadoch bolo vznesené obvinenie spolu 36 páchateľom, z toho 21 mužom a 15 ženám. Z hľadiska štátnej príslušnosti bolo 34 obvinených osôb slovenskej štátnej príslušnosti, 1 obvinený muž bol štátnym príslušníkom Českej republiky a 1 obvinená bola štátnou príslušníčkou Poľskej republiky.

Tabuľka č. 1

Rok	Začaté trestné stíhanie - prípady	Vznesené obvinenie - prípady	Počet obvinených osôb		Štátnej príslušnosti obvinených osôb
2019	20	14	36	21 mužov 15 žien	34 slovenská 1 česká 1 poľská

Páchatelmi trestného činu OSL boli v r. 2019 najmä jednotlivci alebo dvojica páchateľov, v dvoch prípadoch išlo o organizovanú skupinu piatich páchateľov. Obete boli v r. 2019 náborované v SR a vykoristované v zahraničí alebo v samotnej SR. V niektorých prípadoch je náborárom známy obete, prípadne jej rodinný príslušník, ale v r. 2019 bola väčšina obetí náborovaná neznámymi osobami. Nábor prebiehal vo väčšine prípadov osobným kontaktom. Častejšie sú páchatelmi muži ako ženy, v prípade organizovaných skupín obchodníkov je zloženie skupiny zmiešané, teda ju tvoria aj muži aj ženy. Iba v dvoch prípadoch sa v r. 2019 vyskytla dvojica páchateľov rovnakého pohlavia, v prvom prípade to bola dvojica mužov a v druhom prípade to bola dvojica žien. Ženy boli páchateľkami či spolupáchateľkami najmä v prípadoch sexuálneho vykoristovania a núteneho sobáša, ale aj členkami organizovaných skupín páchateľov zaoberejúcich sa pracovným vykoristovaním slovenských občanov. V prípadoch núteneho žobrania boli v r. 2019 páchatelmi s výnimkou jednej ženy len muži. Páchatelia OSL zneužívajú najmä zlé sociálne podmienky obetí a rodín, z ktorých obete pochádzajú, alebo je im známe slabé rodinné a sociálne zázemie obete.

Páchatelia využívajú pri náborovaní obetí najmä podvodné konanie a lešť, zneužijúc zraniteľné postavenie obete najmä z hľadiska ich zlej sociálnej a finančnej situácie kedy obetiam prisľúbia vysoké zárobky z pracovnej činnosti v domovskej krajine či dobre platenú prácu v zahraničí, prípadne obete podvedú s prisľubom výkonu iného druhu práce ako sú nakoniec nútene obete vykonávať. Počas samotného vykoristovania páchatelia využívajú rôzne spôsoby, ako obete prinútiť k vykonávaniu práce, a to od donucovania a psychického nátlaku, cez zneužitie zraniteľného postavenia, až po násilné spôsoby donucovania zamykaním, bitkou, trápením hladom alebo odopieraním základných hygienických potrieb, či vyhŕážaním sa ubližením ich rodine.

Pre prípady OSĽ je typické páchanie organizovanými skupinami. Organizovanou skupinou sa podľa zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov (§ 129) rozumie spolčenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou del'bou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu. V r. 2019 nebolo vyšetrovateľmi NJBPNM začaté trestné stíhanie v žiadnom novom prípade OSĽ, kde by bola trestná činnosť páchaná organizovanou skupinou. V dvoch prípadoch OSĽ bol však podaný vyšetrovateľom NJBPNM návrh na podanie obžaloby na organizované skupiny páchateľov a v jednom prípade, ktorý je vyšetrovaný v rámci spoločného vyšetrovacieho tímu s Veľkou Britániou, bola taktiež podaná vo Veľkej Británii na členov organizovanej skupiny obžaloba.

V r. 2019 NJBPNM spolupracovala pri odhalovaní a vyšetrovaní prípadov OSĽ s medzinárodnými inštitúciami ako sú EUROPOL a INTERPOL, prostredníctvom policajných pridelencov vyslaných na výkon štátnej služby v zahraničí, ako aj priamym kontaktom s policajnými službami, najmä susedných členských štátov Európskej únie. Pri vyšetrovaní prípadov je intenzívne využívaný aj inštitút žiadosti o právnu pomoc zainteresovaných krajín, prípadne odovzdanie trestnej veci do zahraničia v zmysle Trestného poriadku.

Najúčelnejšie a najosvedčenejšie je však v rámci medzinárodnej spolupráce využívané z dôvodu uľahčenia vyšetrovania a trestného stíhania prípadov OSĽ uzatváranie dohôd o spoločných vyšetrovacích tímov (tzv. JIT – Joint Investigation Team) (ďalej len „SVT“). Inštitút SVT sa v cezhraničných prípadoch OSĽ využíva z dôvodu uľahčenia vyšetrovania a trestného stíhania prípadov, získavania dôkazov a relevantných informácií. Významnou mierou prispieva k úspešnému usvedčeniu páchateľov z trestnej činnosti OSĽ a prekazeniu ich aktivít, pričom získané dôkazy je možné použiť na účely trestného stíhania a zaisteniu a prepadnutiu príjmov z trestnej činnosti v oboch krajinách.

V r. 2019 spolupracovala NJBPNM pri vyšetrovaní prípadov OSĽ s Veľkou Britániou formou troch SVT. Dva zo SVT boli vytvorené ešte v r. 2017 a týkajú sa OSĽ za účelom sexuálneho vykorisťovania a pracovného vykorisťovania slovenských občanov vo Veľkej Británii. V júni 2019 bola podpísaná dohoda o zriadení nového SVT s Veľkou Britániou vo veci OSĽ za účelom pracovného vykorisťovania. SVT sú zriadené za účelom uľahčenia medzinárodnej policajnej a justičnej spolupráce pri objasňovaní, dokumentovaní a vyšetrovaní zločinu OSĽ. V súvislosti s prácou v uvedených SVT sa v r. 2019 konalo spolu šest koordinačných a operatívnych stretnutí zainteresovaných strán dohody.

V trestných veciach vedených vyšetrovateľmi NJBPNM za zločin OSĽ je v relevantných prípadoch vykonávané finančné vyšetrovanie spočívajúce v preverovaní majetkového profilu podozrivého, resp. obvineného, k zisteniu prevodu finančných prostriedkov pochádzajúcich z páchania trestnej činnosti a k zisteniu výšky neoprávneného obohatenia sa z páchania trestnej činnosti, na základe ktorej bola kvalifikovaná skutková podstata trestného činu. Finančné vyšetrovanie je vykonávané v zmysle metodickej pomôcky k finančnému vyšetrovaniu vydanej Prezídium Policajného zboru v septembri 2016, pričom spočíva

v prevažnej miere v zasielaní žiadostí do báň a rôznych subjektov v SR, ako napr. kataster nehnuteľností, depozitár cenných papierov, evidencie vozidiel, plavidiel a pod. Vo všeobecnosti však nám známi páchatelia trestnej činnosti OSĽ svoje zisky pochádzajúce z páchania tejto trestnej činnosti priebežne spotrebúvajú pre vlastnú potrebu, čiže nedochádza k hromadeniu finančných prostriedkov väčšieho objemu, ktoré by mohli byť v rámci trestného konania zaistené s následným uplatnením inštitútov Trestného poriadku týkajúcich sa postihnutia majetku páchateľa.

Zo štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR vyplýva, že v r. 2019 bolo na úrovni prokuratúr stíhaných 51 páchateľov OSĽ, z toho 14 žien. Obžalovaných bolo 38 páchateľov OSĽ, z toho 10 žien a s 3 páchateľmi bola uzavorená dohoda o vine a treste. Formu vykorisťovania Generálna prokuratúra SR štatisticky neeviduje.

Tabuľka č. 2

rok	Počet stíhaných osôb		Počet obžalovaných osôb		Počet uzavorených dohôd o vine a treste
2019	51	37 mužov 14 žien	38	28 mužov 10 žien	3

Ministerstvo spravodlivosti SR poskytlo štatistické údaje k ukončeným súdnym konaniam a počtu právoplatne odsúdených osôb za trestný čin OSĽ za r. 2019. Súdy právoplatne ukončili 9 prípadov, v rámci ktorých bolo právoplatne odsúdených 11 osôb, z toho 6 mužov a 5 žien. Všetci odsúdení sú slovenskí občania. V šiestich prípadoch súdy uložili podmienečný odsklad trestu s probačným dohľadom, z toho v piatich prípadoch na 36 mesiacov a v jednom prípade na 30 mesiacov. V piatich prípadoch boli súdmi uložené nepodmienečné tresty, z toho v dvoch prípadoch na 48 mesiacov odňatia slobody, v dvoch prípadoch na 60 mesiacov odňatia slobody, z toho v jednom z týchto prípadov bol uložený aj trest prepadnutia veci a ďalej bol v jednom prípade uložený trest na 104 mesiacov odňatia slobody. Konkrétnie účely vykorisťovania Ministerstvo spravodlivosti SR štatisticky neeviduje, avšak z verejne prístupných anonymizovaných rozsudkov bolo zistené, že dva právoplatné rozsudky sa týkali núteného žobrania (Okresný súd Banská Bystrica, Okresný súd Rimavská Sobota), dva nútenej práce (Okresný súd Veľký Krtíš), jeden núteneho sobáša diet'at'a (Okresný súd Komárno) a najviac – 6 právoplatných rozsudkov bolo rozhodnutých vo veci OSĽ za účelom sexuálneho vykorisťovania, z toho v dvoch prípadoch bola poškodenou dospelá žena (Okresný súd Levice) a v 4 prípadoch išlo o deti – dievčatá (Okresný súd Košice I, Okresný súd Žilina, Okresný súd Spišská Nová Ves).

1.3 Obete

V r. 2019 bolo v SR identifikovaných spolu 66 obetí, z toho 35 mužov a 31 žien. V porovnaní s r. 2018 ide o mierny nárast počtu identifikovaných obetí o desať obetí, kedy bolo v SR identifikovaných 56 obetí. Ide o obete, ktoré štatisticky eviduje NJBPNM v trestných konaniach pre trestný čin OSĽ a IC v programe, pričom pri vytváraní tejto štatistiky nedochádza k zdvojenému narátavaniu štatistických údajov o obetiach.

Z celkového počtu identifikovaných obetí bolo 52 obetí formálne identifikovaných políciou, z toho 29 mužov a 23 žien. Z uvedeného počtu formálne identifikovaných obetí je 10 detí, z toho 9 dievčat vo veku od 12 do 16 rokov a 1 chlapec vo veku 15 rokov. Z hľadiska štátnej príslušnosti jedno dieťa pochádzalo z Afganistanu a ostatné deti boli slovenskí občania. Dospelé obete boli výlučne slovenskí občania.

Z celkového počtu 66 identifikovaných obetí vstúpilo v r. 2019 do programu 17 dospelých obetí, výlučne slovenských občanov, z toho 9 žien a 8 mužov.

Tabuľka č.3

Rok	Celkový počet identifikovaných obetí	Počet formálne identifikovaných obetí POLÍCIOU	Pôvod obetí
2019	66	52	SR (65) Afganistan (1)

Z hľadiska účelu vykorisťovania boli mužské obete vykorisťované najmä za účelom nútenej práce (28 dospelých mužských obetí), núteneho páchania trestnej činnosti (4 muži, z toho 1 dieťa) a za účelom núteneho žobrania (3 muži). U obetí po prvý raz evidujeme aj inú formu vykorisťovania, v prípade dvoch mužských obetí išlo o odoberanie sociálnych dávok. Kombinované spôsoby vykorisťovania sa u mužských obetí v r. 2019 vyskytli v 3 prípadoch, keď obete boli vykorisťované za účelom páchania trestnej činnosti a nútenej práce.

U ženských obetí prevláda tradične sexuálne vykorisťovanie, v r. 2019 bolo takto vykorisťovaných 13 žien, z toho 6 detí. Nasleduje 7 ženských obetí núteneho sobáša, z toho 3 prípady sa týkali detí, 6 dospelých ženských obetí núteneho žobrania, 6 dospelých ženských obetí pracovného vykorisťovania a v dvoch prípadoch boli ženy vykorisťované za účelom inej

formy vykorisťovania, konkrétnie išlo o odobratie sociálnych dávok páchateľmi. Je zaujímavé poznamenať, že v r. 2019 bolo za účelom núteného žobrania vykorisťovaných viac žien ako mužov.

Z hľadiska cieľovej krajiny vykorisťovania bola väčšina obetí vykorisťovaná v jednej krajine a 4 obete v dvoch alebo viacerých krajinách, kedy išlo výlučne o prípady núteného žobrania. V r. 2019 bola cieľovou krajinou vykorisťovania najvyššieho počtu identifikovaných obetí Veľká Británia, kde bolo vykorisťovaných 26 mužských obetí za účelom nútenej práce, 1 dospelá ženská obet za účelom núteného sobáša a 1 muž za účelom núteného žobrania, ktorý bol zároveň vykorisťovaný aj v Taliansku a Nemecku. V Nemecku bolo vykorisťovaných 9 obetí, z toho 3 muži (dvaja za účelom núteného žobrania a jeden za účelom nútenej práce) a 6 žien (tri za účelom núteného žobrania a tri za účelom sexuálneho vykorisťovania). V Rakúsku boli vykorisťované 4 dospelé ženské obete za účelom núteného žobrania, z toho dve ženy boli zároveň vykorisťované v Nemecku a jedna zároveň aj vo Švajčiarsku. V Taliansku boli vykorisťované 3 obete za účelom núteného žobrania, 2 muži a 1 žena, pričom 1 mužská obet bola zároveň vykorisťovaná aj Nemecku a Veľkej Británii. Dve obete boli vykorisťované v Holandsku, išlo o 2 mužov za účelom nútenej práce. Jedna obet bola vykorisťovaná vo Švajčiarsku (ženská obet za účelom núteného žobrania), jedna v Španielsku (dospelá ženská obet za účelom núteného sobáša), jedna v Rumunsku (dospelá ženská obet za účelom nútenej práce a otroctva) a jedna bola náborovaná v Iráne (detská obet za účelom núteného sobáša).

Takmer tretina obetí (20 obetí) bola vykorisťovaná na území SR, z toho 14 ženských obetí (z toho 8 detí) a 6 mužov (z toho jedno dieťa). U ženských obetí prevláda sexuálne vykorisťovanie (10 obetí, z toho 6 detí), nasleduje nútený sobáš (2 detské obete), jedna dospelá obet kombinovaného vykorisťovania za účelom nútenej práce, núteného sobáša a inej formy vykorisťovania a jedna dospelá obet kombinovaného vykorisťovania za účelom nútenej práce a inej formy vykorisťovania. Tri mužské obete boli vykorisťované kombináciou nútenej práce a núteného páchania trestnej činnosti, dve mužské obete za účelom inej formy vykorisťovania a jedno dieťa – chlapec za účelom núteného páchania trestnej činnosti. Obete vykorisťované na Slovensku neboli vykorisťované v žiadnej inej cieľovej krajine. Detské obete tvoria tretinu obetí zneužívaných na území SR.

Tabuľka č. 4

Cieľová krajina	Počet obetí	
Veľká Británia	28	27 mužov
		1 žena
Nemecko	9	3 muži
		6 žien
Rakúsko	4	0 mužov
		4 ženy
Taliansko	3	2 muži
		1 žena
Holandsko	2	2 muži
		0 žien
Švajčiarsko, Španielsko, Rumunsko, Irán	4	0 mužov
		4 ženy (z toho 1 dieťa)
SR	20	6 mužov (z toho 1 dieťa)
		14 žien (z toho 9 detí)
Z toho viaceré zahraničné cieľové krajiny	4	1 muž
		3 ženy

Z pohľadu pôvodu obetí pochádzalo v r. 2019 najviac obetí z Košického kraja, ide o 28 obetí, kde väčšinu, až 20 obetí, tvoria muži, ktorí boli všetci vykorisťovaní za účelom nútenej práce a 8 dospelých žien, ktoré boli zneužívané za účelom sexuálneho vykorisťovania. Z Banskobystrického kraja pochádza 12 obetí, a to 3 muži, 7 žien a dve dievčatá. Všetci dospelí muži a ženy boli vykorisťovaní za účelom núteneho žobrania a deti boli vykorisťované sexuálne. Z Nitrianskeho kraja pochádza 9 obetí, z toho 3 dospelí muži vykorisťovaní inou formou alebo za účelom nútenej práce, 4 dospelé ženy vykorisťované sexuálne a v kombinácii pracovného vykorisťovania a inej formy alebo núteneho sobáša, a dve deti, ktoré boli vykorisťované za účelom núteneho sobáša. Z Prešovského kraja pochádza 8 obetí, pričom tu prevažujú dospelí muži (6 obetí), ktorí boli všetci vykorisťovaní za účelom nútenej práce a jedna žena a jedno dievča boli vykorisťované sexuálne. Zo Žilinského kraja pochádzajú tri dievčatá, ktoré boli zneužívané za účelom sexuálneho vykorisťovania. Dve mužské obete vykorisťované za účelom nútenej práce a jedna ženská obet vykorisťovaná za účelom pracovného vykorisťovania pochádzajú z Bratislavského kraja. Z Trenčianskeho kraja pochádzala jedna žena vykorisťovaná za účelom núteneho sobáša a jeden chlapec vykorisťovaný za účelom núteneho páchania trestnej činnosti. Jedna ženská obet vykorisťovaná za účelom nútenej práce pochádzala z Trnavského kraja. Jedno dievča vykorisťované za účelom núteneho sobáša pochádzalo z Afganistanu.

Tabuľka č. 5

Kraj pôvodu obetí	Obete		
	Počet obetí	Pohlavie obetí	
		Muž	Žena
KE	28	20	8
BB	12	3	9 (z toho 3 deti)
NR	9	3	6 (z toho 2 deti)
PO	8	6	2 (z toho 1 dieťa)
ZA	3	-	3 (deti)
BA	2	1	1
TN	2	1 (dieťa)	1
TT	1	-	1 (dieťa)
zahraničie	1	-	1 (dieťa)

V sledovanom období sme zbierali aj informácie o potenciálnych obetiach, ktoré boli identifikované v zahraničí alebo v SR. Z poskytnutých informácií od mimovládnej organizácie (ďalej len „MVO“) vyplýva, že v r. 2019 nadviazala kontakt spolu so 7 potenciálnymi obetami slovenskej štátnej príslušnosti nachádzajúcimi sa na území Veľkej Británie, Talianska, Indie a Írska. V r. 2019 evidovali aj zastupiteľské úrady SR v zahraničí spolu 15 prípadov občanov SR, kde existovalo podozrenie, že sa stali obetami. Najviac prípadov evidoval zastupiteľský úrad SR v Londýne (10 osôb), ďalej v Dubline (2

osoby), Ríme (1 osoba), Madride (1 osoba) a Bukurešti (1 osoba). Relevantné údaje k počtu potenciálnych obetí na území SR alebo slovenských obetí v zahraničí však uviesť nevieme z viacerých dôvodov. Jedným z najrelevantnejších dôvodov je to, že sa o takýchto obetiach nedozvieme, najmä v prípadoch, ak sa obete obrátila na rôzne organizácie a inštitúcie, ktoré informáciu o takejto obeti nereferujú pre štatistické účely. Ďalším dôvodom je skutočnosť, že získavané údaje o potenciálnych obetiach sú anonymizované, a teda nie je možné vylúčiť, že potenciálna obete je evidovaná zároveň aj ako identifikovaná obete, a to v prípadoch, že jej je poskytovaná pomoc a/alebo figuruje v trestnom konaní.

2. PROGRAM PODPORY A OCHRANY OBETÍ OSĽ

V prípade, že existuje podozrenie, že osoba sa mohla stať obetou, môže sa dobrovoľne rozhodnúť vstúpiť do programu, z ktorého je možné zabezpečiť služby, ktoré obete vzhľadom na svoju aktuálnu situáciu potrebuje. Spolupráca s políciou nie je podmienkou vstupu obete do programu. Uvedený program je financovaný z rozpočtu Ministerstva vnútra SR a konkrétnie služby sú poskytované zo strany MVO zazmluvnenými Ministerstvom vnútra SR. Gestorom tohto špecializovaného programu je IC.

V priebehu r. 2018 prešiel zmenou interný predpis Ministerstva vnútra SR upravujúci zabezpečenie programu, pričom s účinnosťou od 1. januára 2019 platí nariadenie Ministerstva vnútra SR č. 144/2018 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Zmeny v novom internom predpise vyplývali z potrieb aplikačnej praxe. Precizované boli špecifické ustanovenia venujúce sa obetiam, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ako aj špecifické ustanovenia venujúce sa obetiam, ktoré sú detmi, či ustanovenia týkajúce sa asistovaného dobrovoľného návratu obetí.

Na základe analýzy údajov o obetiach, ktoré sa rozhodli vstúpiť do programu v r. 2019, možno povedať, že obete sa vo väčšine prípadov vyznačujú nízkou vzdelanostnou úrovňou, pochádzajú z ekonomickej slabého prostredia a majú nedostatok potrebných informácií. Hlavným dôvodom ich náchylnosti na OSĽ je nepriaznivá ekonomická a sociálna situácia, niekedy aj v spojení so psychickými ochoreniami a látkovými závislosťami. V r. 2019 boli do programu zaradené len osoby, ktoré sú slovenskí občania. Obete pochádzajú najmä z oblastí Slovenska, v ktorých je vysoká miera nezamestnanosti a sú väčšinou zo sociálne slabších rodín.

2.1 Vyhodnotenie programu za r. 2019

Rozsah služieb poskytovaných občanom SR, ako aj cudzincom, resp. osobám bez štátnej príslušnosti ako obetiam sú stanovené v nariadení Ministerstva vnútra SR č. 144/2018 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi a vychádzajú tak z medzinárodných štandardov, ako aj zo záväznej legislatívy Európskej únie. Komplexná starostlivosť obetiam je poskytovaná v zmysle princípu rovnosti a nediskriminácie s patričným ohľadom na individuálne potreby jednotlivých obetí, rešpektujúc ich základné ľudské práva.

Ministerstvo vnútra SR poskytuje pomoc a ochranu obetiam prostredníctvom programu. V priebehu r. 2019 bolo do programu zaradených **17 osôb**, ktorým bola poskytnutá komplexná pomoc od partnerských organizácií. Asistencia však v priebehu roka 2019 bola poskytovaná celkovo **34 obetiam** z dôvodu pretrvávajúcej potreby pomoci obetiam zaradeným do programu aj z predchádzajúcich rokov.

Z pohľadu referujúcej organizácie môžeme konštatovať, že v 3 prípadoch boli obete referované políciou. Išlo o 2 ženy a 1 muža. V ostatných 14 prípadoch bola referujúca organizácia účelové zariadenie cirkvi (7 žien a 7 mužov).

Tabuľka č. 6

Skladba obetí z pohľadu referujúcej organizácie

Referujúca organizácia	Polícia	Účelové zariadenie cirkvi
Ženy	2	7
Muži	1	7

V zmysle zmlúv boli v r. 2019 vynaložené na starostlivosť o obete finančné prostriedky vo výške 171.094,45 EUR. Na zabezpečenie dobrovoľných asistovaných návratov to boli finančné prostriedky vo výške celkom 26.053,02 EUR a na prevádzku Národnej linky pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi 0800 800 818 (ďalej len „národná linka“) to boli finančné prostriedky vo výške celkom 16.500 EUR.

Celkovo boli v r. 2019 na vyššie uvedené aktivity použité finančné prostriedky vo výške 213 647,47 EUR.

2.1.1 Pohlavie obetí zaradených do programu

Tabuľka č. 7

Skladba obetí z pohľadu pohlavia

Pohlavie	Absolútne vyjadrenie	Relatívne vyjadrenie
Muž	8	47 %
Žena	9	53 %
Spolu	17	100 %

Ako je možné pozorovať z grafického znázornenia či z tabuľkového vyjadrenia, počet obetí v programe v r. 2019 bol 17 osôb, z toho 8 mužov (47%) a 9 žien (53 %). Trend prevládajúcich mužských obetí sme registrovali od r. 2015, avšak v r. 2019 sa tento trend nepotvrdil, nakoľko do programu bolo zaradených viac žien ako mužov.

Graf č. 1

2.1.2 Vek obetí zaradených do programu

V r. 2019 boli do programu zaradené len osoby staršie ako 18 rokov, aj keď z evidovaných štatistických údajov vyplýva, že jedna osoba bola pri nábore mladšia ako 18 rokov (1 žena). V minulom období do programu vstupovali takmer výlučne dospelé osoby, čo súvisí so špecifikami pri postupoch a poskytovaní starostlivosti detským obetiam.

Tabuľka č. 8
Obete z hľadiska veku pri nábore

Veková skupina	Počet obetí	Pohlavie	
		muž	žena
0 – 17	1	0	1
18 – 21	7	2	5
22 – 30	0	0	0
31 – 40	1	1	0
41 - 50	6	3	3
51 - 60	1	1	0
61 a viac	1	1 (62 r.)	0
Spolu	17	8	9

Tabuľka č. 9
Obete z pohľadu veku pri zaradení do programu

Veková skupina	Počet obetí	Pohlavie	
		muž	žena
18 – 21	5	0	5
22 – 30	2	1	1
31 – 40	1	1	0
41 - 50	5	2	3
51 - 60	2	2	0
61 a viac	2	2 (61 r., 63r.)	0
Spolu	17	8	9

Zo skladby obetí je možné pozorovať, že u ženských obetí prevažuje vek do 30 rokov, avšak pri mužských obetiach je skladba rôznorodejšia a zastúpené sú takmer všetky vekové kategórie.

2.1.3 Pôvod obetí zaradených do programu

V r. 2019 bolo do programu zaradených 17 slovenských občanov. Všetkým osobám zaradeným do programu bola poskytnutá nevyhnutná pomoc a podpora a zabezpečený bezpečný návrat do SR, ak si to obet' želala.

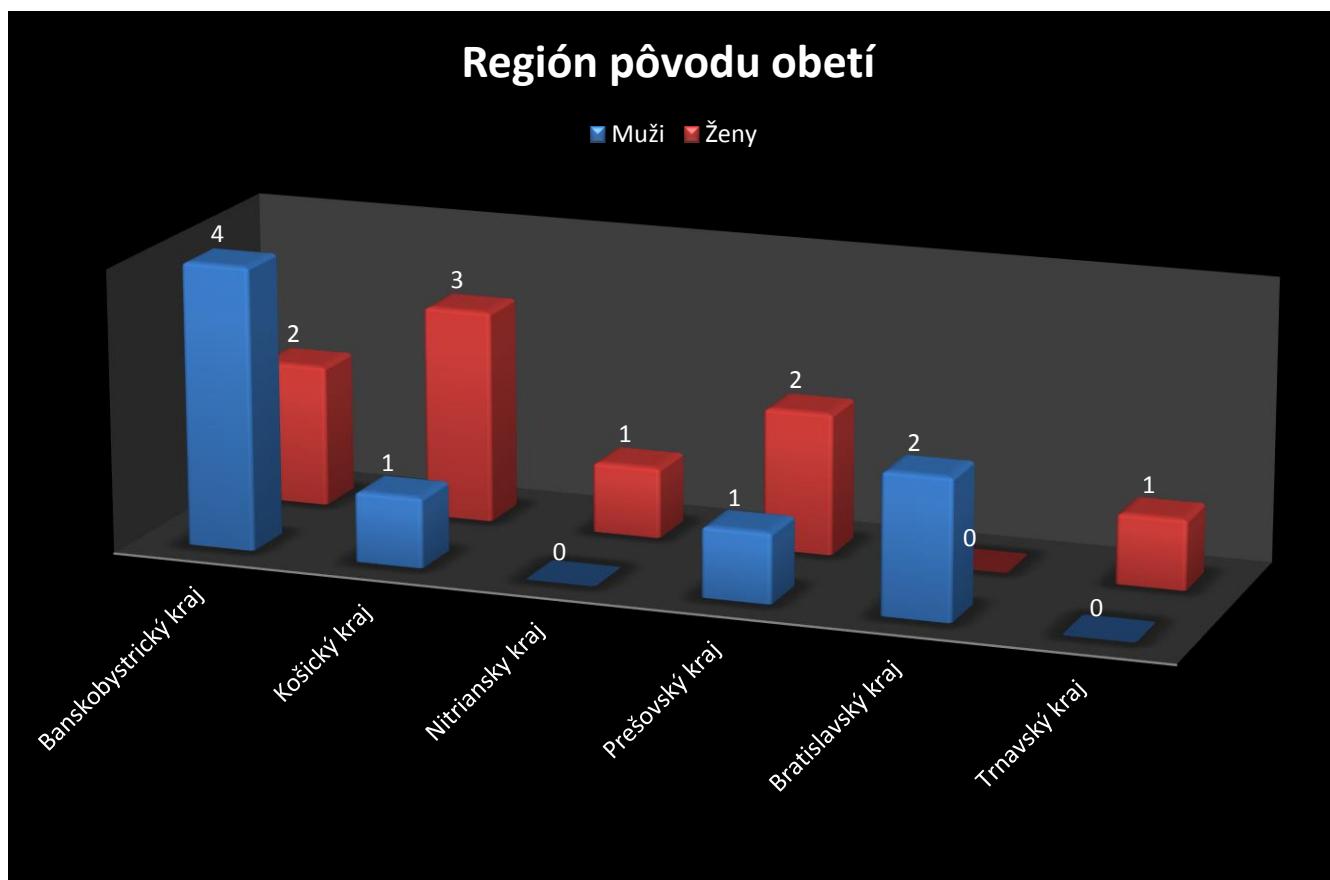
Tabuľka č. 10

Región pôvodu obetí zaradených do programu

Pohľavie	Región pôvodu					
	BB	BA	KE	NR	PO	TT
muž	4	2	1	0	1	0
žena	2	0	3	1	2	1
SPOLU	6	2	4	1	3	1

V r. 2017 bolo najviac obetí z Košického a Prešovského kraja. V r. 2018 pochádzalo najviac obetí z Banskobystrického a Košického kraja. V r. 2019 sa opakuje situácia z r. 2018, aj keď ako tretí najviac postihnutý kraj je práve Prešovský kraj, odkiaľ pochádzali 3 obete.

Graf č. 2

2.1.4 Obete z pohľadu demografického prostredia

Najviac obetí z pohľadu demografického prostredia pochádza z miest okresného významu a obcí. Obete, ktoré uviedli, že pochádzajú z osád, boli v r. 2018 zastúpené početnejšie, avšak v r. 2019 ani jedna obete neuviedla ako demografické prostredie osadu.

Tabuľka č. 11

Demografické prostredie	Muži	Ženy
Krajské mesto	1	1
Okresné mesto	1	3
Mesto	1	1
Obec	5	4

2.1.5 Vzdelanostná úroveň obetí

U obetí zaradených v programe prevláda ukončené základné vzdelanie, čo vytvára potrebu preventívnych a osvetových aktivít aj na základných školách. Druhé najčastejšie dosiahnuté vzdelanie bolo stredoškolské. V r. 2019 sa nevyskytla obete, ktorá by mala ukončené vysokoškolské vzdelanie, obdobne tomu bolo aj v r. 2017 a 2018.

Tabuľka č. 12**Vzdelanostná úroveň obetí zaradených do programu**

Vzdelanie	Muž	Žena	Spolu
Základné	3	8	11
Špeciálne základné	1	0	1
Stredoškolské	1	1	2
Stredoškolské s maturitou	1	0	1
Neznáme	2	0	2
Spolu	8	9	17

Graf č. 3

2.1.6 Rodinný stav obetí zaradených do programu

V r. 2017 bolo do programu z celkového počtu 19 zaradených osôb až 15 slobodných jednotlivcov bez záväzkov. Tento trend pretrváva už od r. 2015. V r. 2018 sa situácia modifikovala. Zo všetkých zaradených (16) obetí v r. 2018 slobodní jednotlivci bez záväzkov tvorili takmer tretinu, ale v rovnakom počte sa vyskytli medzi zaradenými aj osoby, ktoré boli rozvedené. V r. 2019 sa situácia vrátila opäť do stavu z r. 2015 – 2017, nakoľko z celkového počtu zaradených obetí (17), bolo až 13 obetí, t.j. 77 %, slobodných, len 3 boli rozvedené a jeden muž bol vdovec.

Tabuľka č. 13

Rodinný stav	Muž	Žena	Spolu
Slobodný/á	6	7	13
Vdovec/vdova	1	0	1
Rozvedený/á	1	2	3
Spolu	8	9	17

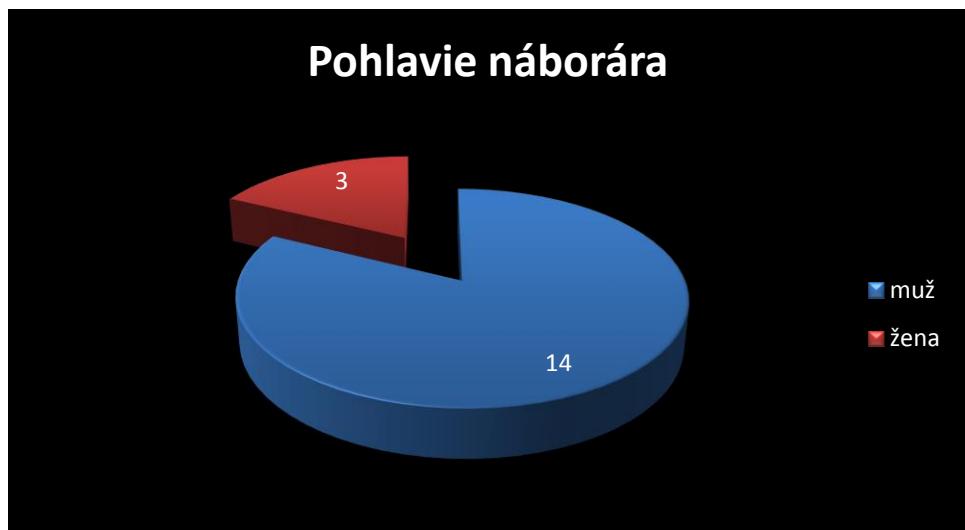
2.1.7 Fáza náboru obetí zaradených do programu

V r. 2019 sa opakuje trend z r. 2017, kedy zaznamenávame najväčšie zastúpenie vo fáze náboru vo vekovej kategórii 18 – 21 rokov. V ostatných rokoch bolo najväčšie zastúpenie pri osobách vo vekovom rozpätí 41 – 50 rokov. Ako druhá najčastejšia veková kategória sa v r. 2019 vyskytuje skupina obetí vo vekovom rozhraní 41 – 50 rokov.

2.1.7.1 Pohlavie náborára

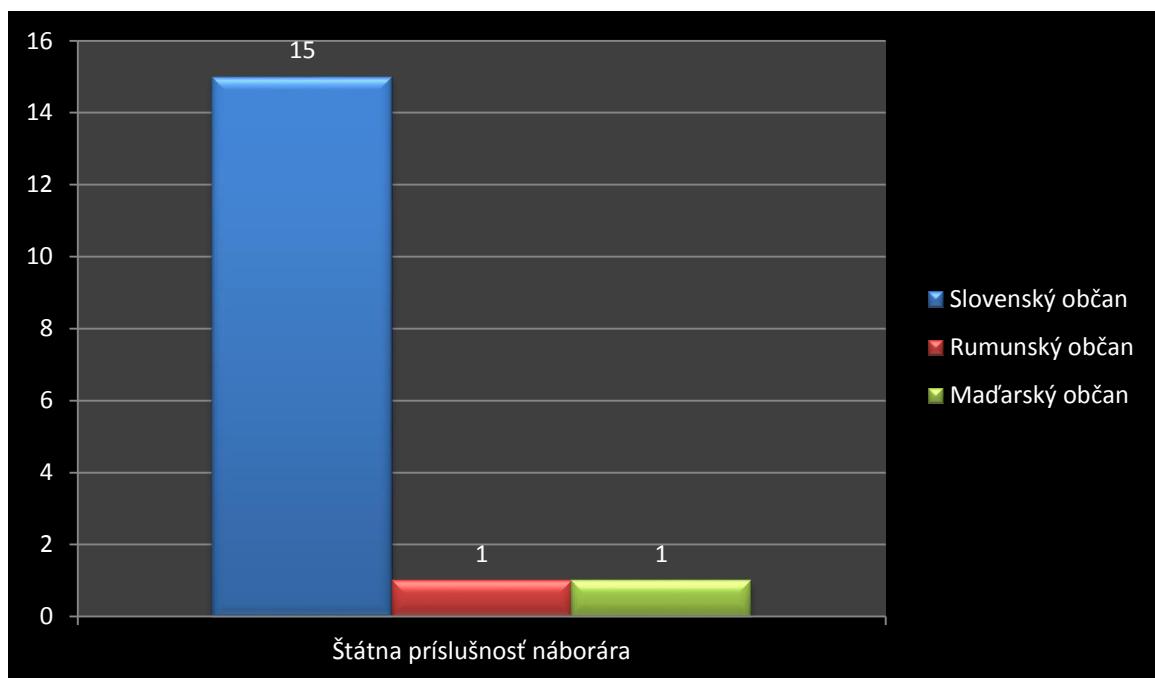
Tak, ako tomu bolo za ostatné roky, medzi náborármi prevládajú osoby mužského pohlavia. Osoby zaradené do programu v r. 2019 vypovedali, že v 14 prípadoch bol náborárom muž a v 3 prípadoch žena.

Graf č. 4

2.1.7.2 Štátnej príslušnosť náborára

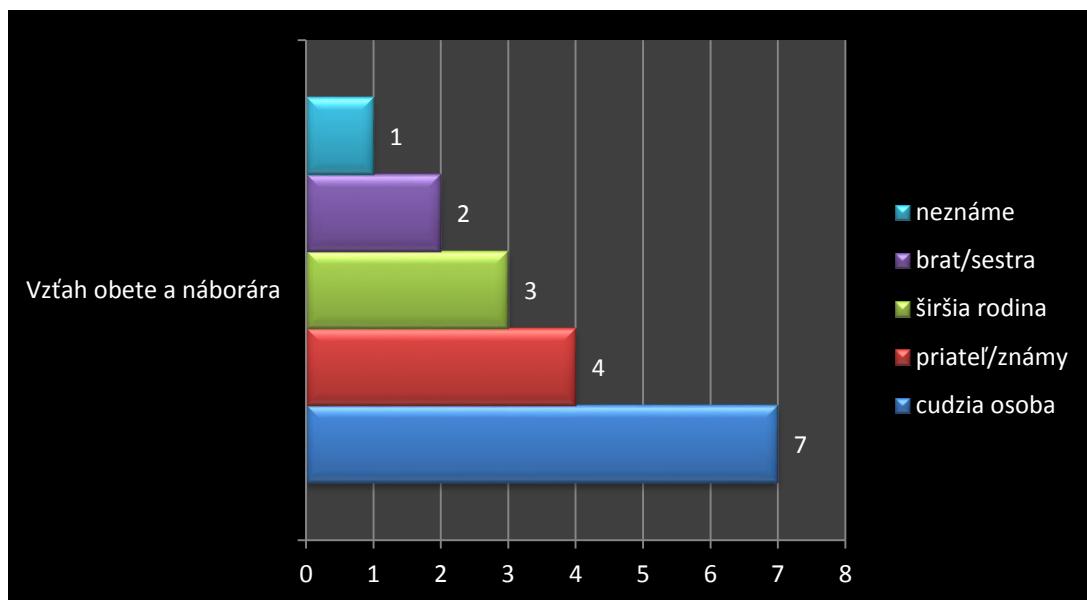
Graf č. 5

Z uvedeného je zrejmé, že najviac náborárov bolo slovenskej štátnej príslušnosti, čo znamená, že Slovákov náborovali Slováci. Len v dvoch prípadoch bol ako náborár uvedený iný štátny príslušník.

2.1.7.3 Vzťah obete k náborárovi

Graf č. 6

V r. 2019 sa najčastejšie vyskytli náborujúce osoby, ktoré neboli pre obete cudzie. Išlo buď o člena rodiny, blízke osoby (brat/sestra) alebo priateľa/známeho, a to v 9 prípadoch. V 7 prípadoch bol náborár pre obete cudzí človek.

Analýzou získaných podkladov o obetiach zaradených do programu možno dospieť k záveru, že SR je prevažne zdrojovou krajinou, čo potvrdzujú aj prehľady z minulých rokov. V r. 2019 všetky obete zaradené do programu uviedli ako krajinu náboru SR.

Tak, ako tomu bolo aj v minulosti, najčastejším spôsobom kontaktu, ktorý využívajú náborári, je práve osobný kontakt s obeťou. V r. 2019 sa okrem osobného kontaktu vyskytla aj situácia, kedy bol osobný kontakt doplnený aj o telefonický kontakt s obeťou, či osobný kontakt s využitím donútenia. V r. 2019 sme zaznamenali aj donútenie ako formu náboru, a to v jednom prípade samostatne. V ostatných prípadoch sa donútenie vyskytlo v kombinácii s inou formou nadviazania kontaktu.

Tabuľka č. 14

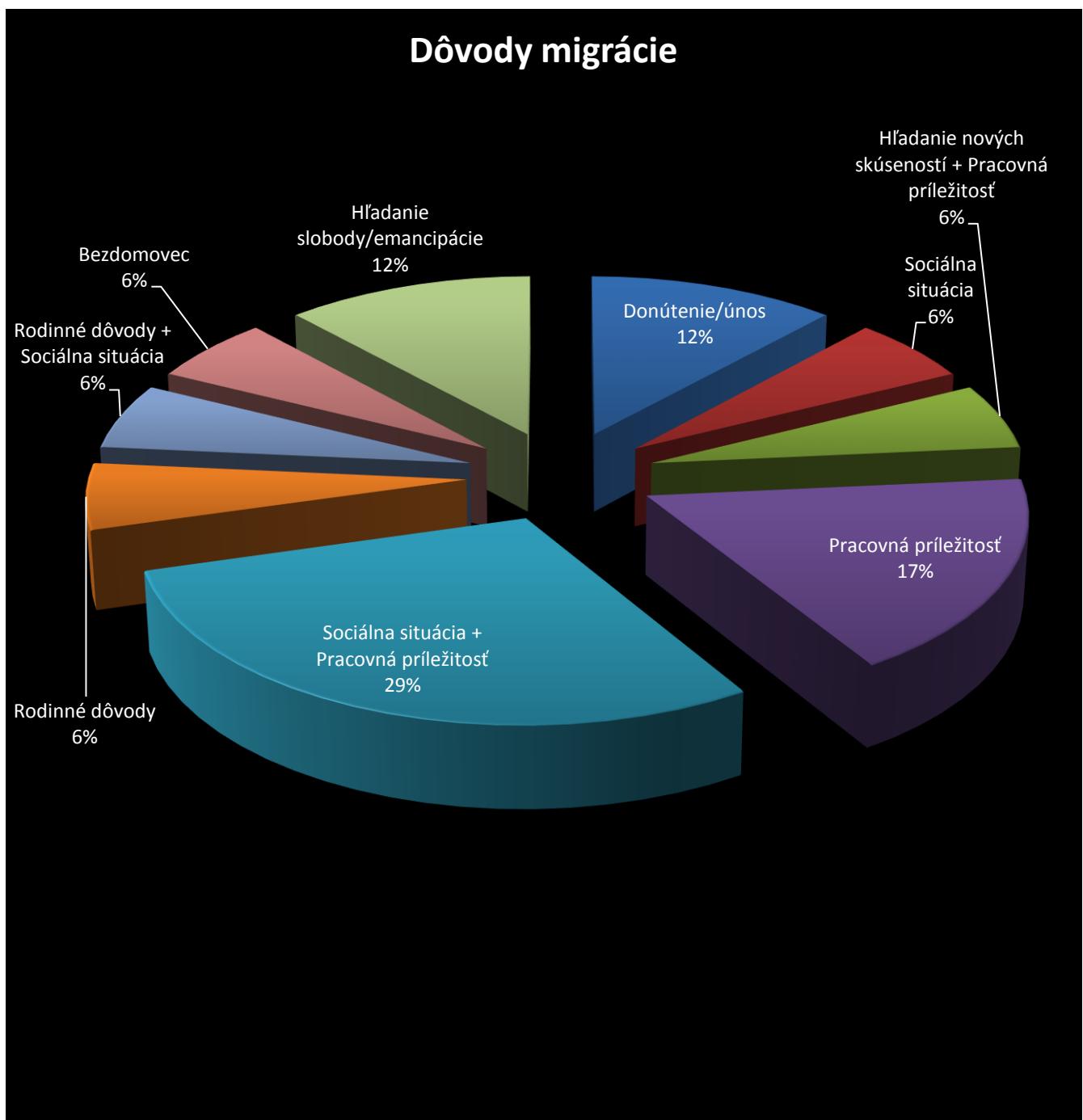
Formy náboru obetí zaradených do programu

Spôsob náboru	Počet prípadov
Osobný kontakt	13
Osobný kontakt + telefonický kontakt	1
Osobný kontakt + donútenie	2
Donútenie	1

2.1.7.4 Dôvody migrácie obetí

V r. 2019 evidujeme väčšie množstvo kombinácií dôvodov, ako tomu bolo v predchádzajúcich rokoch. Obete, ktoré boli zaradené do programu v r. 2019, uviedli ako najčastejší dôvod, prečo reflektovali na ponuku náborárov, zlú sociálnu situáciu v kombinácii s pracovnou príležitosťou, ktorá sa im ponúkala. Samostatná ponuka dobre platenej práce, a teda pracovná príležitosť samostatne, bola druhým najčastejším dôvodom migrácie obetí. Je teda možné tvrdiť, že vidina dobre platenej práce predstavuje pre obete stále najväčšie lákadlo.

Graf č. 7

2.1.7.5 Plánovaná cieľová krajina

Najčastejšie sa opakujúca plánovaná cieľová krajina obetí zaradených v r. 2019 do programu bola Veľká Británia. Je potrebné povedať, že aj v r. 2019 sa objavujú zmeny pri plánovanej cieľovej krajine a pri krajine vykorisťovania. Analýzou jednotlivých prípadov je možné konštatovať, že oproti plánovanej cieľovej krajine a krajine vykorisťovania nastala zmena v dvoch prípadoch.

V prvom prípade išlo o muža, ktorému bola sľúbená lepšia budúcnosť vo Veľkej Británii, no realita bola taká, že bol nútene žobrať, a to nielen vo Veľkej Británii, ale aj v Taliansku a Nemecku.

Druhý prípad sa týkal ženy, ktorá bola nútene žobrať vo Švajčiarsku a v Rakúsku, namiesto sľubovanej práce vo Švajčiarsku.

V ostatných prípadoch je plánovaná cieľová krajina a krajina vykorisťovania totožná. Pri plánovanej cieľovej krajine sa kombinácia krajín nevyskytuje.

Tabuľka č. 15

Plánovaná cieľová krajina	Absolútne vyjadrenie
Nemecko	3
Rumunsko	1
Slovensko	3
Veľká Británia	6
Švajčiarsko	1
Talianisko	1
Španielsko	1
Holandsko	1

Graf č. 8

2.1.8 Preprava obetí

Obete zaradené do programu v r. 2019 boli prepravované s využitím pravých cestovných dokladov a prekročenie štátnych hraníc bolo legálne, čo súvisí s faktom, že obete boli využívané najmä v Schengenskom priestore s voľným pohybom obyvateľstva. V troch prípadoch k prekročeniu štátnych hraníc nedošlo, nakoľko v týchto troch prípadoch išlo o vnútrostátné OSĽ, teda slovenskí štátni občania boli obchodovaní na území SR.

Tabuľka č. 16

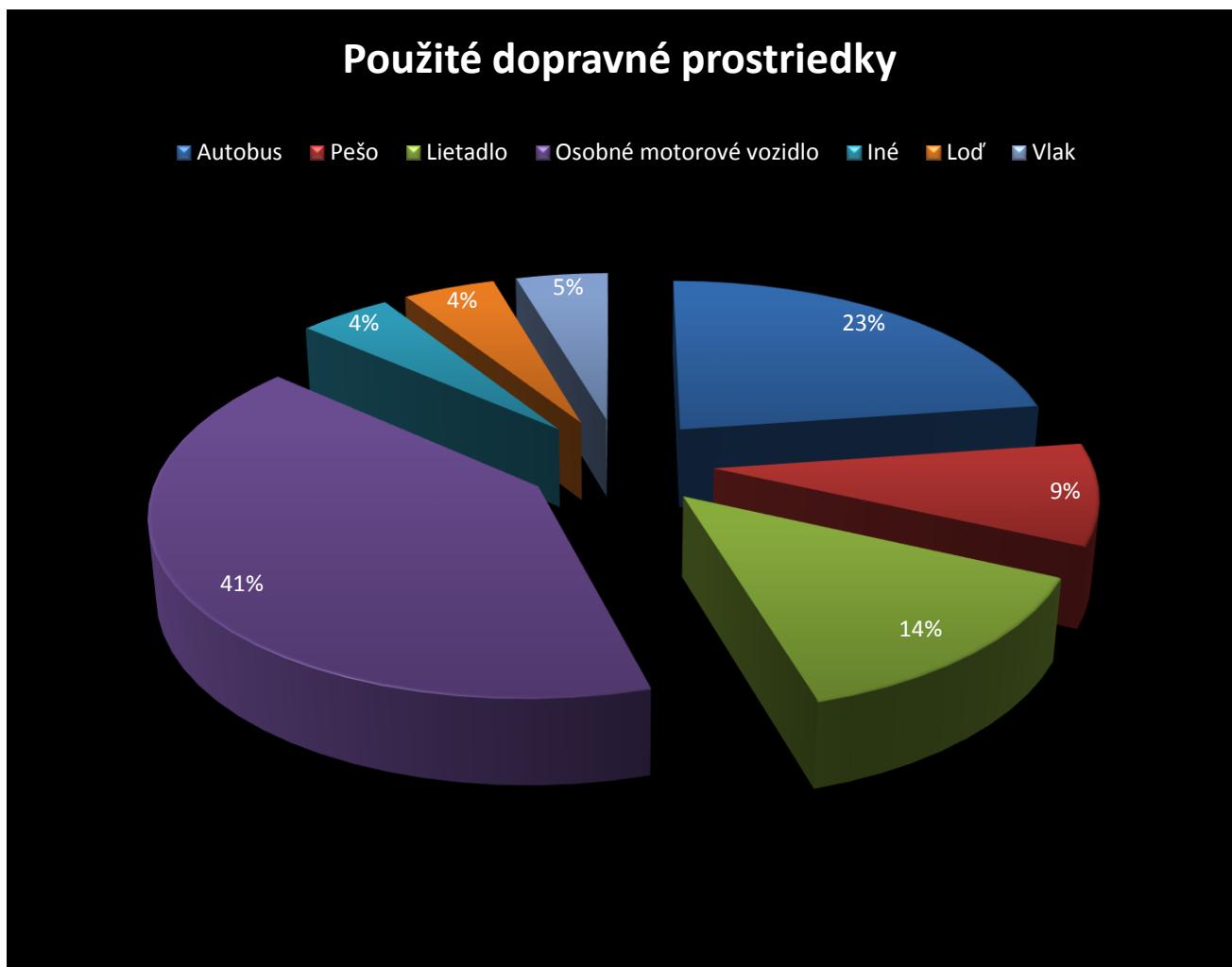
Spôsoby dopravy obetí do cieľových krajín

	Auto	Autobus	Lod'	Lietadlo	Vlak	Pešo	Iné
Holandsko	1						
Nemecko	3	1					
Veľká Británia	1	3	1	3			
Talianasko		1			1		
Rumunsko	1						
Slovensko						2	1
Španielsko	1						
Švajčiarsko	1						
Rakúsko	1						
SPOLU	9	5	1	3	1	2	1

Od r. 2017 obete uvádzajú ako najčastejšiu formu dopravy do cieľovej krajiny využívania autobus a osobné motorové vozidlo. V r. 2019 bola situácia obdobná a obete boli prepravované do cieľovej krajiny prevažne osobným motorovým vozidlom (9 prípadov). Čo sa za ostatné roky nevyskytlo, bola situácia, keď obete nevyužili žiadny dopravný prostriedok. Tento stav bol prelomený v r. 2018, keď sme zaznamenali jeden takýto prípad, kedy obet' uviedla, že išla pešo. V r. 2019 tých prípadov už bolo viac, konkrétnie 2.

V r. 2019 sa vyskytli 2 prípady kombinácie spôsobov prepravy, išlo o kombináciu lode a autobusu a druhom prípade o kombináciu lietadla a osobného motorového vozidla. V oboch prípadoch obete cestovali do Veľkej Británie.

Graf č. 9

V troch prípadoch nebolo známe, či obete cestovali samé alebo v prítomnosti iných osôb. Obchodníci pri transporte prevažne využívajú hromadné presuny, teda obete prevažne necestujú samé, ale v spoločnosti iných obetí alebo páchateľov. V štyroch prípadoch obet' uviedla, že s ňou cestovali aj iné obete, aj obchodníci.

Tabuľka č. 17

Prítomnosť iných osôb pri preprave

Prítomnosť osôb pri preprave	Absolútne vyjadrenie
Iné obete	2
Obchodníci	6
Iné obete + obchodníci	4
Osamote	1
Neznáme	3
Iné	1

2.1.9 Fáza využívania obetí zaradených do programu

V dvoch prípadoch obetí zaradených do programu nastala zmena oproti plánovanej cieľovej krajine. V prvom prípade išlo o muža, ktorému bola sľúbená lepšia budúcnosť vo Veľkej Británii, no realita bola taká, že bol nútenej žobrat', a to nielen vo Veľkej Británii, ale aj v Taliansku a Nemecku. V druhom prípade bola nútenej ženská obet' žobrať vo Švajčiarsku a v Rakúsku, namiesto sľubovanej práce vo Švajčiarsku. V ostatných prípadoch je plánovaná cieľová krajina a krajina využívania totožná. Pri krajine využívania nastala aj kombinácia krajín využívania, čo je taktiež zmena oproti plánovanej cieľovej krajine, nakoľko pri príslušbe práce obchodník neuvádza niekoľko krajín pôsobenia obetí. Avšak realita využívania osôb v rôznych krajinách nie je výnimkou.

Tabuľka č. 18

Krajina využívania

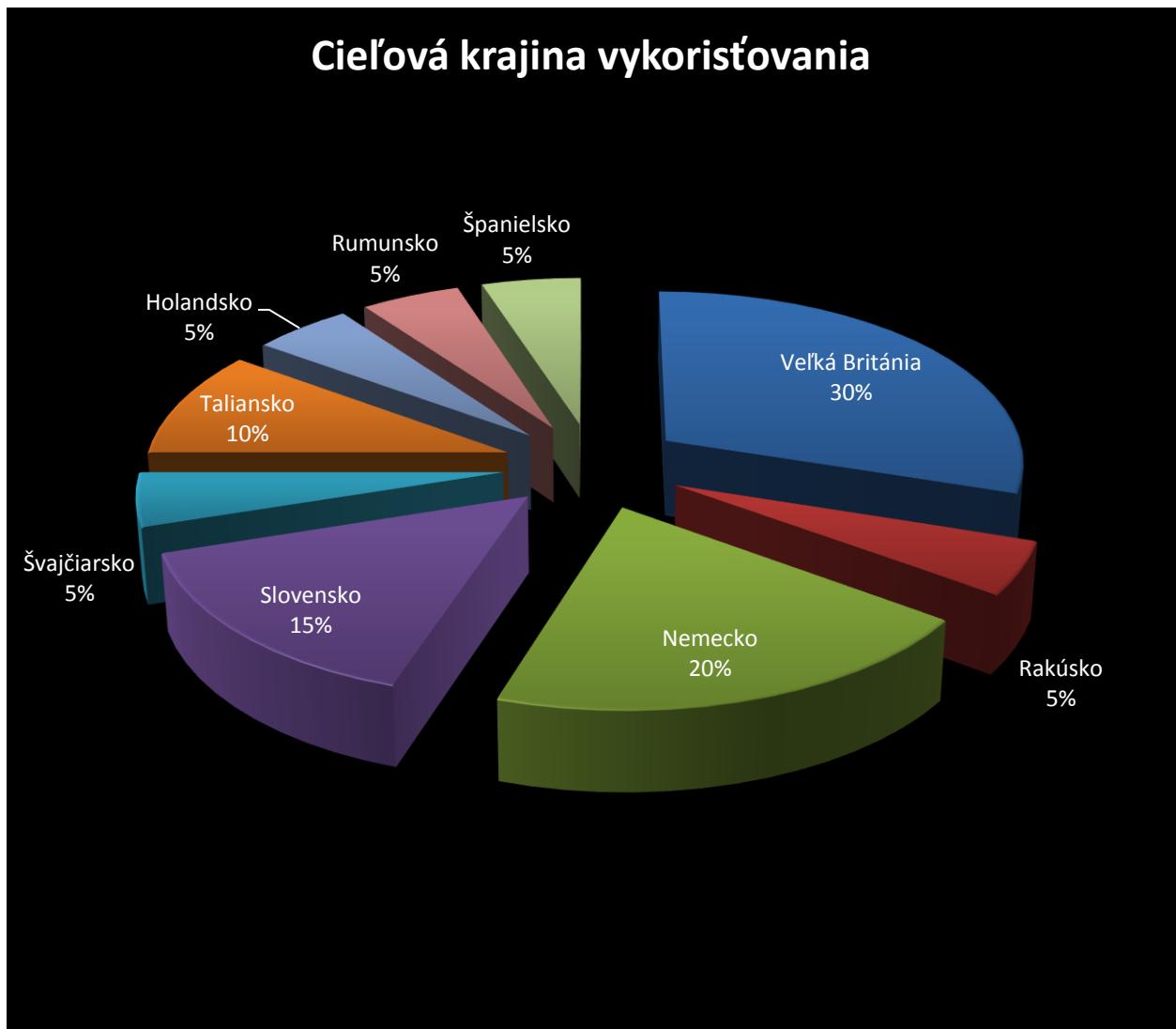
Krajina využívania	Absolútne vyjadrenie
Nemecko	4
Holandsko	1
Slovensko	3
Veľká Británia	6
Švajčiarsko	1
Taliansko	2
Rumunsko	1
Španielsko	1
Rakúsko	1

Kombinácia krajín využívania nastala v dvoch prípadoch popísaných vyššie. Tabuľka zachytáva len jednotlivé krajiny, preto v prípade kombinácií bola krajina využívania započítaná osobitne, a teda počet krajín je z tohto dôvodu vyšší ako počet obetí.

Ako po minulé roky, tak aj v r. 2019 figuruje Veľká Británia ako najčastejšia cieľová krajina pre obete zaradené do programu v SR. Zároveň sa v r. 2019 vyskytli v programe obete, ktoré boli využívané aj v rámci tzv. vnútroštátneho OSL', teda slovenskí štátni občania boli využívaní na území SR a prechod cez štátne hranice neboli potrebné na to, aby konanie

páchateľov bolo kvalifikované ako OSĽ. V týchto troch prípadoch boli osoby sexuálne vykorisťované.

Graf č. 10

Najviac obetí bolo zneužívaných vo Veľkej Británii, a to prevažne za účelom výkonu nútenej práce alebo nútenej služby.

Tabuľka č. 19**Formy vykorisťovania (účel vykorisťovania obetí) podľa krajiny vykorisťovania**

	Sexuálne vykorisťovanie	Nútená práca/ služba	Nútené žobranie	Nútený sobáš
Holandsko		1		
Nemecko	1	2	1	
Veľká Británia		4	1	1
Taliansko			2	
Rumunsko		1		
Slovensko	3			
Španielsko				1
Švajčiarsko			1	
Rakúsko			1	
SPOLU	4	8	6	2

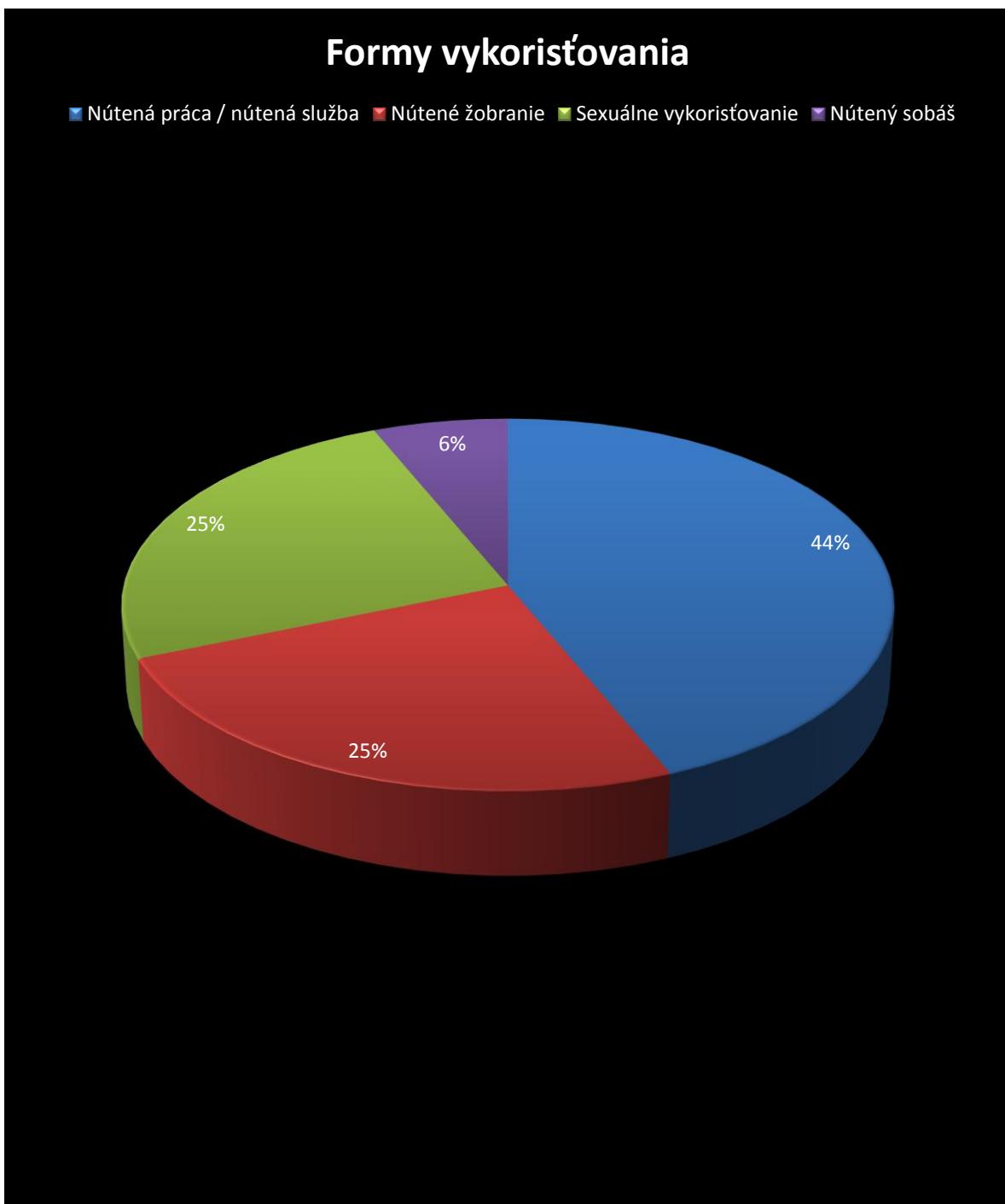
Vyššie uvedená tabuľka znázorňuje vykorisťovanie osôb v jednotlivých cieľových krajinách. Nakoľko pri krajinách vykorisťovania došlo aj ku kombinácii krajín, počty prevyšujú počet obetí.

V r. 2019 nebola zaznamenaná kombinácia účelov vykorisťovania, to znamená, že každá z obetí zaradených do programu bola zneužitá len na jeden z účelov, avšak vo viacerých štátach.

Tabuľka č. 20**Formy vykorisťovania obetí**

Krajina vykorisťovania	Absolútne vyjadrenie	Percentuálne vyjadrenie	Rozdelenie podľa pohlavia
Sexuálne vykorisťovanie	4	25 %	4 ženy
Nútená práca/ služba	7	44%	5 mužov 2 ženy
Nútené žobranie	4	25 %	3 muži 1 žena
Sobáš z donútenia	2	6 %	2 ženy

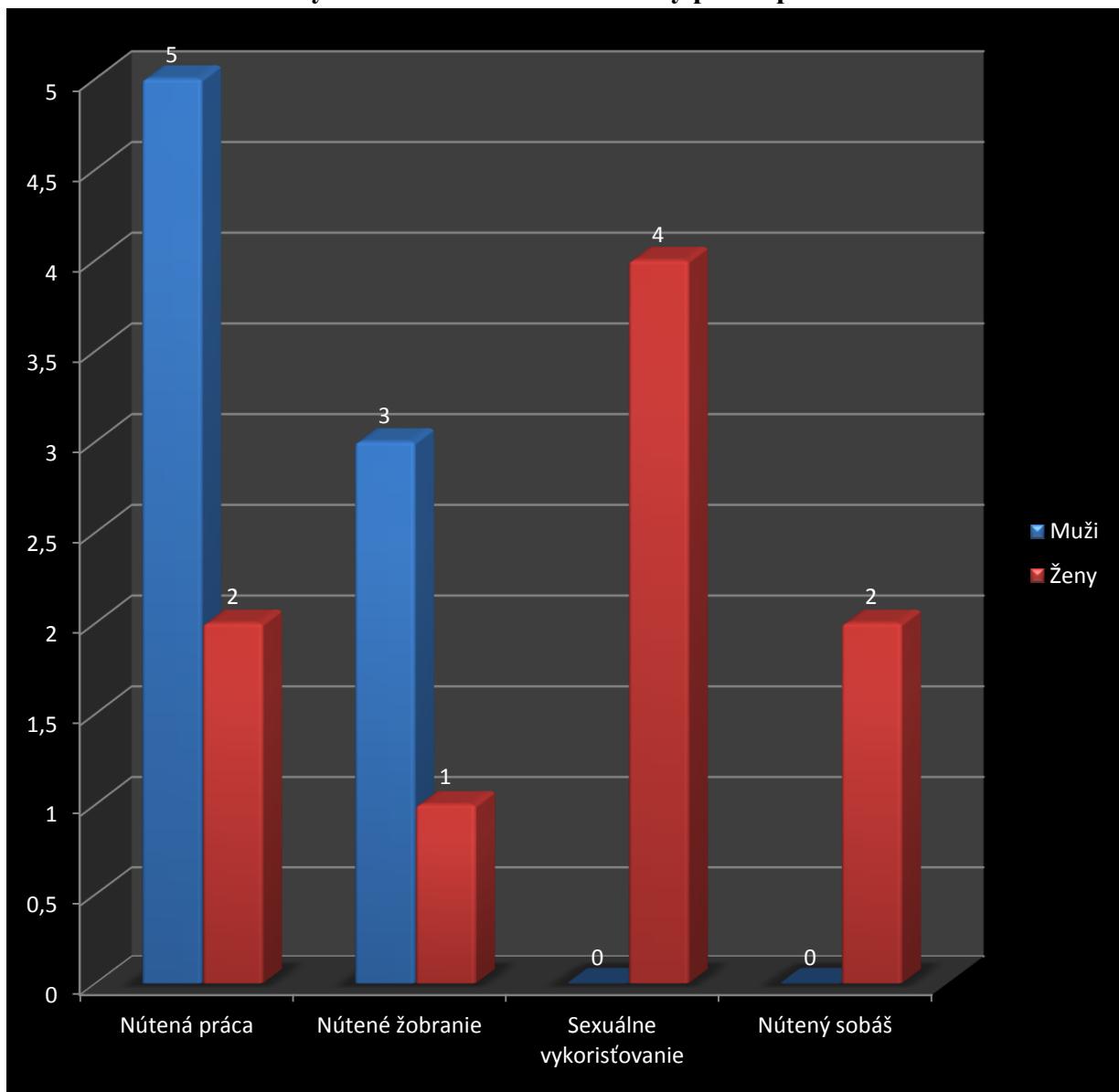
Graf č. 11

Ako je vidieť z grafu nižšie, najviac mužských obetí bolo využívaných za účelom nútenej práce/ nútenej služby a ženské obete boli prevažne využívané za účelom núteneho poskytovania sexuálnych služieb.

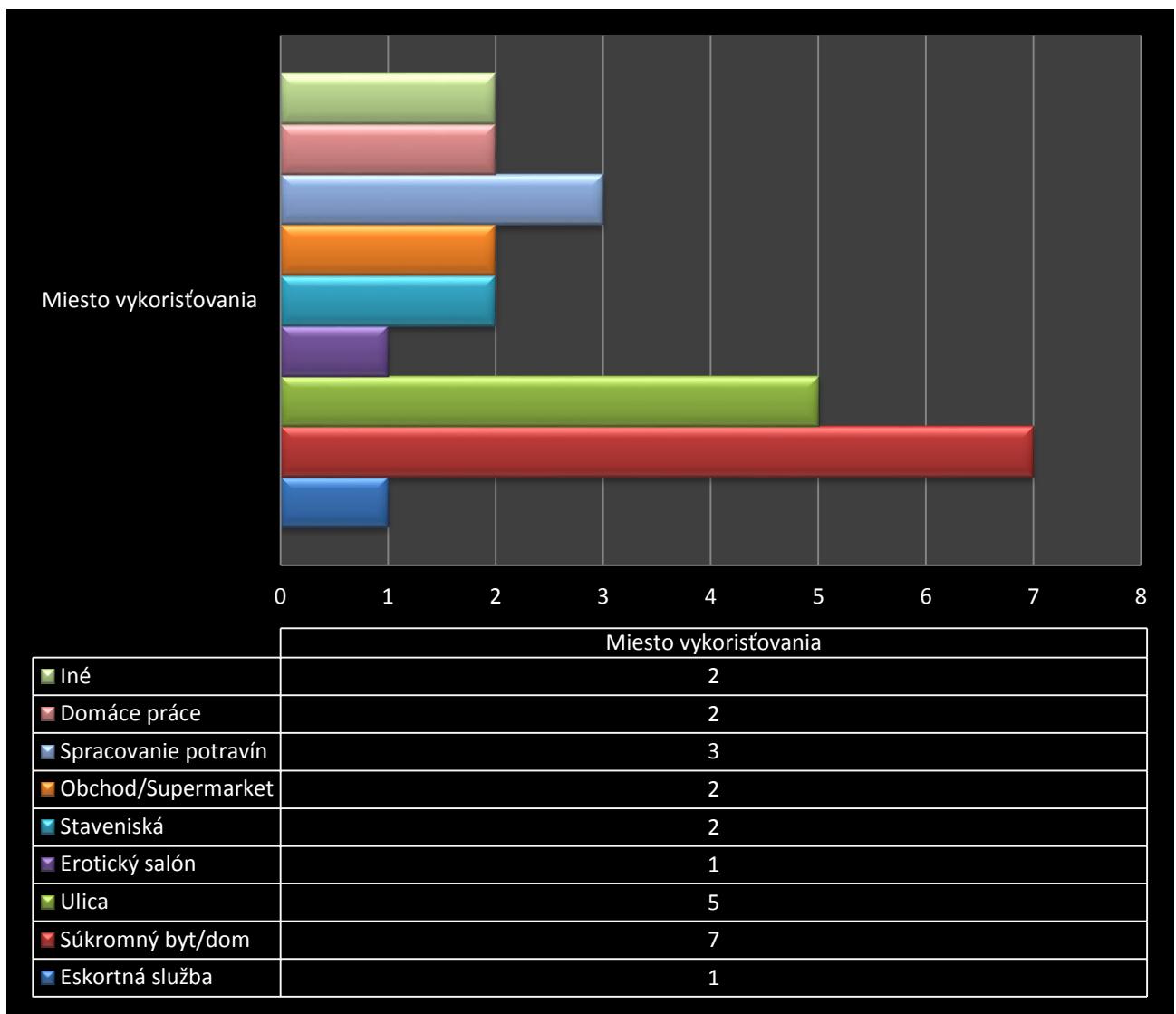
Graf č. 12

Účel vykorisťovania obetí rozdelený podľa pohlavia

Z dostupných dát je možné konštatovať, že nútene žobranie je vykonávané najčastejšie na ulici. Sexuálne vykorisťovanie bolo realizované v kombinácii erotický salón, eskortná služba, na ulici či v súkromnom byte/ dome. Nútene práce a služby boli realizované na staveniskách, v súkromných bytoch / domoch, či pri spracovaní potravín a v supermarketoch. Nútene sobáš bol realizovaný v súkromnom byte/ dome.

Graf č. 13

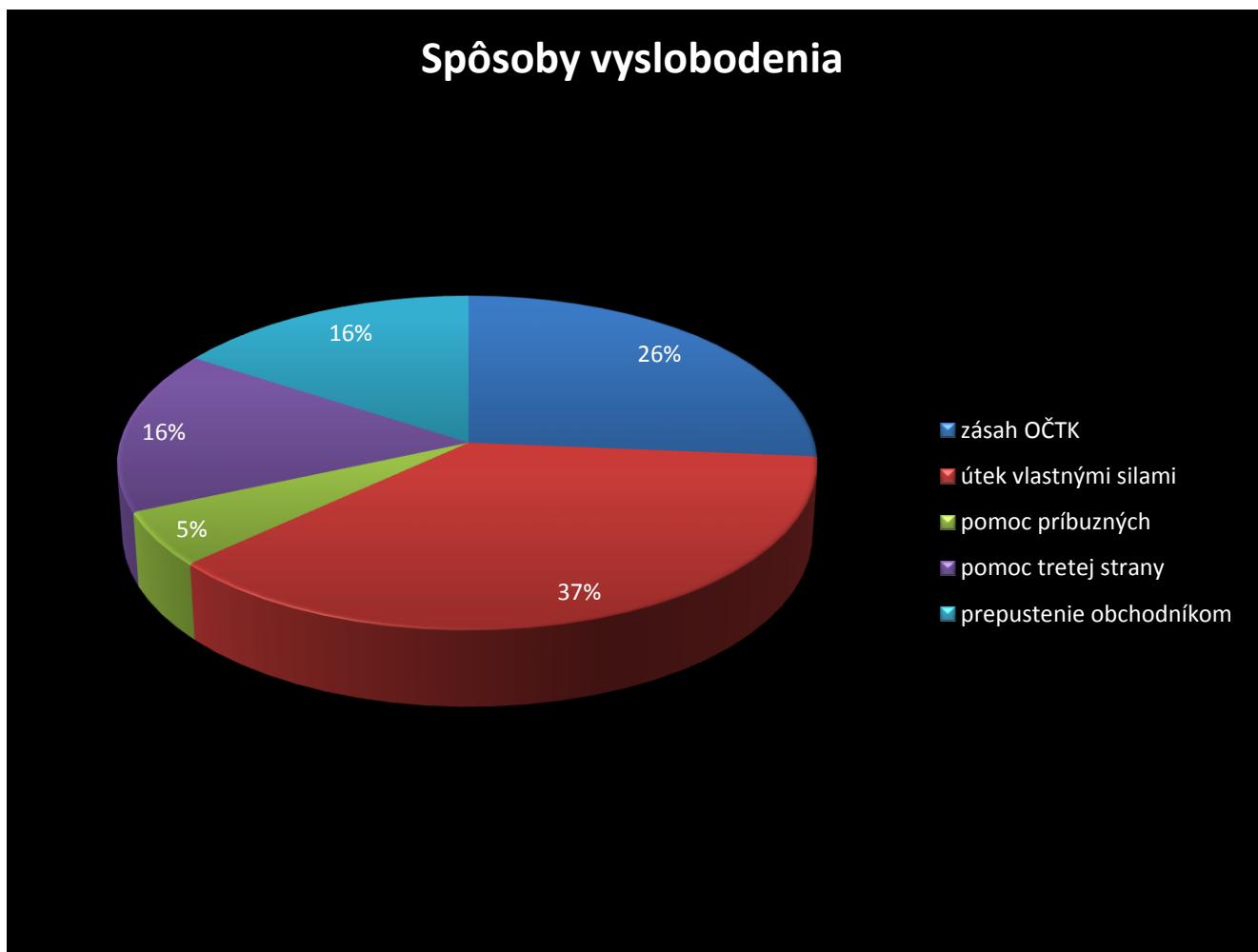

2.1.10 Fáza oslobodenia a poskytnutia pomoci obetiam zaradeným do programu

2.1.10.1 Formy vyslobodenia obetí

Podobne ako v r. 2017, aj v r. 2019 sa ako najčastejší spôsob úniku či vyslobodenia obetí zo situácie OSĽ spomíнал útek vlastnými silami (6 prípadov). Aj v tomto prípade sa stretávame s kombináciou spôsobov vyslobodenia, a to konkrétnie pri zásahu polície, kde v dvoch prípadoch bola aj kombinácia s pomocou tretích strán a jeden prípad v kombinácii s linkou pomoci.

Graf č. 14

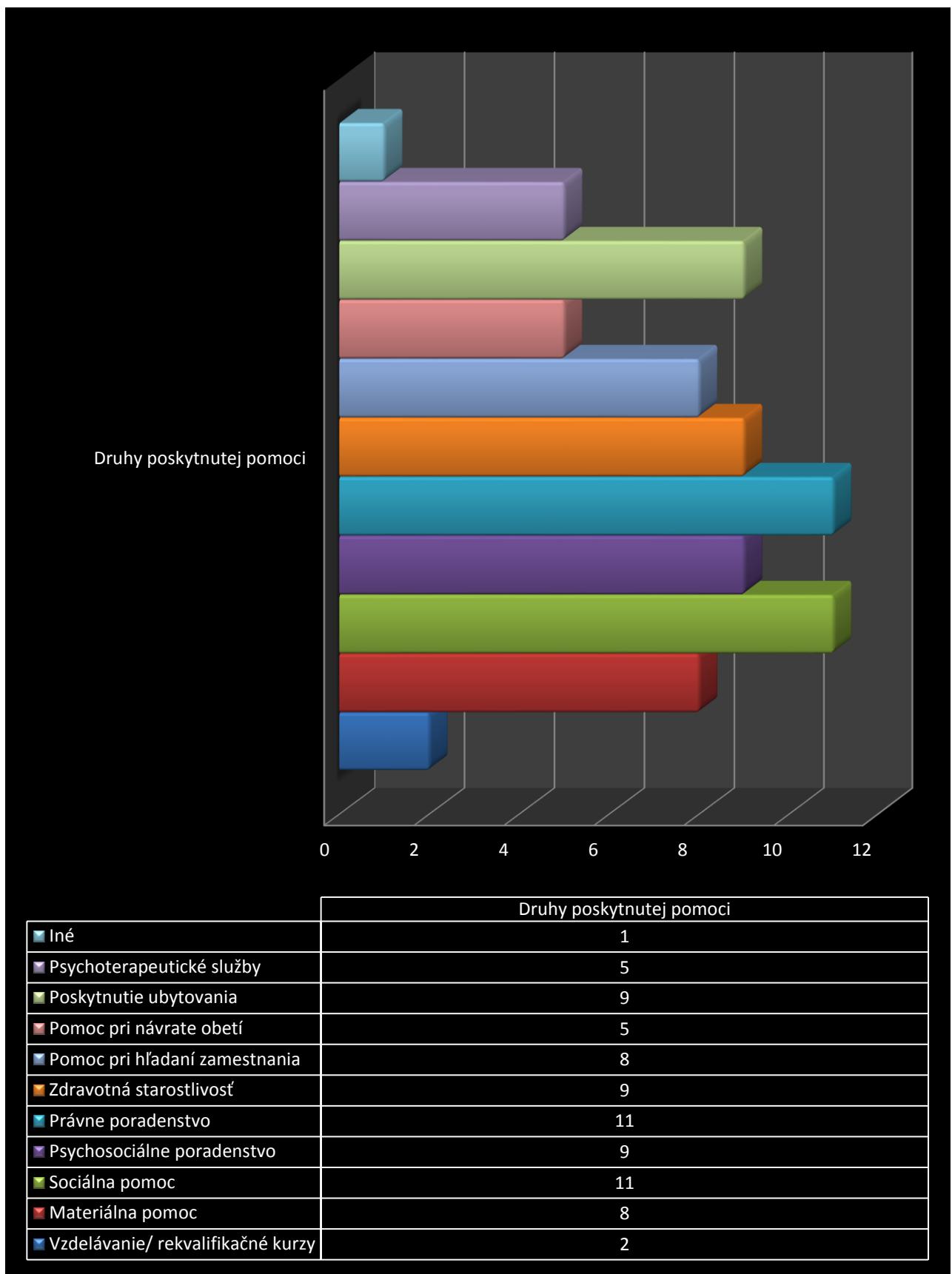

2.1.10.2 Pomoc poskytnutá obetiam

Obetiam sa po ich zaradení do programu poskytuje pomoc a podpora na základe individuálneho plánu pomoci so zohľadnením všetkých ich aktuálnych potrieb. Medzi inštitúcie poskytujúce pomoc obetiam patria okrem štátnych orgánov aj MVO, medzinárodné organizácie a účelové zariadenia cirkvi.

Obetiam zaradeným v r. 2019 do programu bola na základe individuálneho plánu pomoci poskytnutá široká škála služieb. Medzi najčastejšie poskytované služby patrila sociálna pomoc obetiam a právne poradenstvo. Podrobnejšie informácie poskytuje graf uvedený nižšie.

Graf č. 15

Je potrebné poznamenať, že obetiam sa poskytuje kombinácia služieb na základe posúdenia ich individuálneho stavu a konkrétnej aktuálnej situácie.

Včasné zdravotné intervencie v r. 2019 zabezpečovali obetiam zaradeným v programe špecialisti z Nemocnice svätého Michala na základe spolupráce s IC.

Právne poradenstvo predstavuje veľmi dôležitú službu programu pre obete, nakoľko je v rámci nej možné obetiam poskytnúť okrem právnych informácií aj zastupovanie v oblasti trestného, občianskeho, rodinného a pracovného práva, ako aj riešenie problémov v oblasti exekúcií aj s možnosťou oddlženia formou osobného bankrotu alebo splátkového kalendára.

MVO zabezpečujúca právne poradenstvo spolupracuje s advokátskymi kanceláriami a ďalšími odborníkmi v záujme poskytnutia komplexnej právej pomoci. Zastupuje obete v trestnom konaní a v civilnom procese, ak si obet uplatnila nárok na náhradu škody v trestnom konaní a o jej nároku nebolo rozhodnuté alebo so zvyškom nároku bola odkázaná na civilné konanie.

V prípade prebiehajúceho trestného konania je záujmom poskytovateľa právneho poradenstva motivovať obete k spolupráci s orgánom činným v trestnom konaní, ako aj včas a riadne uplatniť nárok na náhradu spôsobenej škody. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje. Úspech alebo neúspech priznania nároku závisí od toho, ako svoj nárok poškodený preukáže. V závislosti od povahy spôsobenej škody to môžu byť listinné dôkazy, lekárské správy ošetrujúcich lekárov či znalecké posudky.

Pri určení výšky ujmy na zdraví je rozhodujúci lekársky posudok vydaný podľa zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolest' a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov. Lekársky posudok sa vydáva, ak ide o sťaženie spoločenského uplatnenia, spravidla až po uplynutí jedného roka od poškodenia na zdraví.

Podmienkou priznania náhrady nemajetskovej ujmy za zásah do osobnosti v peňažnej čiastke je v zmysle zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) existencia závažnej ujmy. Tvrdenia poškodeného musia byť podložené posudkami odborníkov.

V praxi sa stretávame so zníženou motiváciou poškodeného absolvovať pravidelné návštevy u odborníkov z oblasti psychológie/psychiatrie, čo má následne vplyv na preukázanie dôvodnosti nároku.

Obet má ďalej právo na odškodenie od štátu v rozsahu a za podmienok stanovených v zákone č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Okrem nároku na náhradu škody na zdraví má v zmysle tohto zákona obet nárok aj na vyplatenie odškodenia za spôsobenú morálnu škodu.

V r. 2019 MVO v rámci právneho poradenstva zabezpečila zastupovanie obetí zaradených v programe v predsúdnom konaní, pomáhala im pri uplatnení nároku na náhradu škody

v trestnom konaní, poskytovala súčinnosť v trestných veciach vedených orgánmi činnými v trestnom konaní v zahraničí, komunikovala so zainteresovanými stranami (zastupiteľský úrad SR v zahraničí, polícia, pomáhajúca organizácia) v rozsahu potrebnom na získanie doplňujúcich informácií, zabezpečila zastupovanie klientov v konaní pred súdom, realizovala podania v rámci civilného, rodinného a pracovného práva a pomáhala obetiam s oddlžením a exekúciami. V prípade dvoch obetí organizácia pomohla s podaním žiadosti o odškodnenie.

Ďalšou zo služieb programu je aj možnosť realizácie asistovaného dobrovoľného návratu obeti. V r. 2019 bolo v rámci programu realizovaných 7 asistovaných návratov obetí – slovenských občanov z Veľkej Británie, Rumunska, Španielska a Holandska do SR.

2.1.10.3 Identifikácia obetí

Obete boli v r. 2019 najčastejšie identifikované políciou a jej zložkami, nasledujú medzinárodné organizácie, MVO, zastupiteľstvá SR v zahraničí.

K samoidentifikácii alebo identifikácii obete iným subjektom môže v národnom referenčnom mechanizme (ďalej len „NRM“) významne prispieť aj prevádzka národnej linky.

MVO vykonáva v zmysle vyššie uvedených zmluvných vzťahov s Ministerstvom vnútra SR aj identifikáciu obetí medzi cudzincami v záchytných, pobytových a detenčných táboroch prostredníctvom rozhovorov a konzultácií medzi potenciálnymi obetami, identifikovaním osoby ako obete a ponúka pomoc a spoluprácu prostredníctvom zaradenia do programu. Ďalej vykonáva osvetu pre mladých a iné potenciálne obete prostredníctvom webovej stránky, médií, periodík, preventívnych besied a iných informačných, osvetových a školiacich aktivít. v záchytných táboroch vykonaných 12 návštev s cieľom informovania a identifikácie potenciálnych obetí, pričom prišli do kontaktu so 60 cudzincami z týchto krajín: Arménsko, Rusko, Ukrajina, Irak, Afganistan, Rusko, Čína, Bangladéš, Irán, India. Tieto návštevy sa konajú na mesačnej báze.

3. AKTIVITY V BOJI PROTI OSL

Trendy v oblasti boja proti OSL sú jedným z dôležitých momentov pri tvorbe politík v tejto oblasti. Potrebné zmeny a výzvy sa odzrkadľujú najmä v skladbe úloh, ktoré sú súčasťou Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR (ďalej len „národný program“). Národné programy sú v SR prijímané na niekoľko rokov, pre r. 2019 je aktuálny národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 - 2023 schválený uznesením vlády SR č. 495/2018 zo dňa 6. novembra 2018. Ide v poradí už o piaty národný program týkajúci sa problematiky OSL. Obsahuje 4 základné oblasti pokrývajúce komplexne oblast' boja proti OSL – partnerstvo, prevencia, ochrana obetí a trestné stíhanie. V každej jednotlivej oblasti možno zadefinovať klúčové trendy smerujúce k uspokojivému komplexnému riešeniu. Aktivity vykonávané na plnenie uvedeného národného programu sú finančne kryté zo štátneho rozpočtu SR. Súčasťou materiálu je aj plán úloh v podobe Akčného plánu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023, ktorý v 21 úlohách reflektuje na potreby praxe a medzinárodné štandardy.

3.1 Partnerstvo

Z hľadiska budovania partnerstva funguje v SR od r. 2006 Expertná skupina pre oblast' boja proti OSL (ďalej len „expertná skupina“), ktorej predsedá národný koordinátor pre oblast' boja proti OSL (ďalej len „národný koordinátor“), ktorým je štátny tajomník Ministerstva vnútra SR. Táto medzirezortná skupina je poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom národného koordinátora a je zložená zo zástupcov vecne príslušných útvarov Ministerstva vnútra SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva obrany SR, Úradu vlády SR, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Generálnej prokuratúry SR, Národného inšpektorátu práce, Združenia miest a obcí Slovenska, zástupcov občianskej spoločnosti, ako aj Medzinárodnej organizácie pre migráciu IOM. Aktuálna úprava fungovania expertnej skupiny je obsiahnutá v internej norme Ministerstva vnútra SR. V r. 2019 sa novými členmi expertnej skupiny pre oblast' boja proti OSL stali Ministerstvo obrany SR a Národný inšpektorát práce. Témami stretnutí Expertnej skupiny boli v r. 2019 realizované a plánované vzdelávacie a preventívne aktivity, ako aj implementácia opatrení v boji proti OSL.

Ďalšia pravidelná pracovná skupina bola sformovaná v r. 2015 za účelom riešenia aktuálnych problémov v poskytovaní starostlivosti obetiam, ktorej sa pravidelne aj v r. 2019 zúčastňovali zástupcovia z Ministerstva vnútra SR a ďalších ministerstiev podľa aktuálnej témy so zástupcami mimovládneho sektoru zabezpečujúcimi poskytovanie starostlivosti obetiam a asistované dobrovoľné návraty obetiam. Uvedená skupina sa pravidelne stretáva v trojmesačných intervaloch. Práve táto pracovná skupina je výbornou platformou pre riešenie aktuálnych problémov v poskytovaní starostlivosti obetiam, výmenu informácií a plánovania ďalších postupov. V r. 2019 IC iniciovalo zabezpečenie trvalo udržateľných riešení pri

implementácií niektorých služieb programu, a to zdravotnej starostlivosti, sociálnej pomoci, asistovaných dobrovoľných návratov a posilňovania NRM v SR.

Zároveň v rámci implementácie národného projektu „*Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obete*“ je zriadená medzirezortná expertná skupina, ktorá participuje na vytváraní a schvaľovaní metodických materiálov upravujúcich poskytovanie pomoci aj obetiam s odkazom na existujúce pomáhajúce organizácie v súlade s národným programom.

Okrem pravidelných skupín je možné zriaďovať ad hoc pracovné skupiny, ktorých sa zúčastňujú vyšpecifikovaní odborníci na riešenie čiastkovej problematiky.

Dôležitými článkami spolupráce v boji proti OSĽ sú aj policajti služby hraničnej a cudzineckej polície a pracovníci Migráčneho úradu Ministerstva vnútra SR. Rezort Ministerstva vnútra SR prostredníctvom NJBPNM spolupracuje v oblasti boja proti OSĽ s partnerskými policajnými zložkami v zahraničí a inštitúciami Európskej únie a medzinárodnými organizáciami (EUROPOL, INTERPOL).

Ostatné rezorty v rámci plnenia úloh z aktuálneho Národného programu spolupracovali s rôznymi inštitúciami a relevantnými subjektmi v SR, prípadne aj v zahraničí. Národný spravodajca obdržal aj informácie o aktivitách a spolupráci MVO.

3.2 Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny

V r. 2019 bol na základe spolupráce Ministerstva vnútra SR s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny vydaný interný dokument zameraný na zabezpečenie zjednodušeného prístupu obetí OSĽ zaradených do programu k službám jednotlivých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Ministerstvo vnútra SR spolupracovalo aj so Sociálnou poisťovňou, výsledkom rokovania bolo usmernenie pre zamestnancov pobočiek Sociálnej poisťovne, ktoré zabezpečuje zjednodušený prístup obetí OSĽ zaradených do programu k službám jednotlivých pobočiek Sociálnej poisťovne. Obe tieto opatrenia významnou mierou prispeli k zvýšeniu ochrany obetí a zlepšeniu prístupu k verejným službám.

3.2.1 Sociálnoprávna ochrana detí

Postupy orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri poskytovaní ochrany a pomoci sú upravené v internej norme Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny k vykonávaniu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre obete, ktorá bola v r. 2019 aktualizované.

Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je zamerané na poskytovanie sociálneho poradenstva, terénnu sociálnu prácu, sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc obetiam a prostredníctvom referátu poradensko-psychologických služieb sa poskytuje najmä psychologické poradenstvo a psychologická pomoc. V trestnom konaní orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonáva funkciu opatrovníka, ktorý sa pribiera aj k výsluchom detí. V rámci preventívnej

a vyhľadávacej činnosti venuje pozornosť rizikovým skupinám a rizikovým životným situáciám.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurateľy pri práci s obetami postupuje v súlade so zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý mu ukladá povinnosť navrhnuť ako súčasť vykonávaných opatrení vykonanie alebo zabezpečenie vykonania odborných metód na pomoc deťom alebo plnoletým fyzickým osobám, ktoré boli obetami. Pri výkone týchto opatrení orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurateľy úzko spolupracuje s políciou, súdom, prokuratúrou, školou, školskými zariadeniami, obcami, vyššími územnými celkami, akreditovanými subjektmi, zdravotníckymi zariadeniami, ako i ďalšími právnickými a fyzickými osobami pôsobiacimi v danej oblasti.

V záujme zabezpečenia starostlivosti o maloleté obete bola k 1. januáru 2019 zriadená v Centre pre deti a rodiny Prešov špecializovaná samostatná skupina pre obete trestného činu OSL. Toto Centrum pre deti a rodiny v priebehu roka zhromažďovalo informácie o obsahu takto poskytovanej starostlivosti, kontaktovalo inštitúcie, ktoré s uvedenou problematikou majú skúsenosti, pripravilo odborný tím a zamestnancov skupiny pre starostlivosť a boli pripravené postupy pre poskytovanie starostlivosti a zabezpečenie ochrany pre potenciálne obete.

Jedným z nástrojov zefektívnenia systému ochrany detí pred násilím vrátane OSL je národný projekt „*Podpora ochrany detí pred násilím*“, ktorý bol spustený v r. 2017 a jeho realizácia je naplánovaná do konca roku 2022. Na regionálnej úrovni pôsobia koordinátori ochrany detí pred násilím, ktorí participujú na úlohách súvisiacich s ochranou detí (orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurateľy, Policajný zbor SR, prokuratúra, školy a školské zariadenia, poskytovatelia zdravotnej starostlivosti, akreditované subjekty podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, obce, súdy, mimovládne organizácie, náboženské organizácie, športové kluby a ďalšie subjekty vstupujúce do oblasti ochrany detí pred násilím). Cieľom koordinácie ochrany detí pred násilím, tak na národnej, ako aj regionálnej úrovni, je zvýšenie efektivity daných subjektov pri riešení problematiky násilia na deťoch v oblasti prevencie, identifikácie a intervencie. Vzhľadom k tomu, že koordinátori ochrany detí pred násilím pôsobia v jednotlivých regiónoch, riešenie problematiky a venovanie sa konkrétnym oblastiam, napr. aj OSL, je prispôsobené regionálnym osobitnostiam. Výsledkom takejto koordinácie bolo v r. 2019 multidisciplinárne pracovné stretnutie k závažnému prípadu násilia na dieťaťa, kedy dieťa bolo obchodované za účelom núteného sobáša, ktorého sa zúčastnili všetky relevantné orgány za účasti aj mimovládneho sektora.

Medzi kľúčové ciele Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím, ktorá v r. 2019 bola aktualizovaná, patrí podpora multidisciplinárnej spolupráce pri ochrane detí pred násilím na národnej a regionálnej úrovni. Na národnej úrovni sú pravidelne zapájané prostredníctvom svojich zástupcov rezorty práce, sociálnych vecí a rodiny, školstva, zdravotníctva, spravodlivosti, kultúry, vnútra a Generálnej prokuratúry SR, ktorí sa podieľali na tvorbe tohto materiálu. Na regionálnej úrovni bolo do súčasnosti v rámci multidisciplinárnej spolupráce

zapojených viac ako 3000 zástupcov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, mestskej a obecnej polície, Policajného zboru, poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, učiteľov a vychovávateľov, iných pedagogických zamestnancov, prokurátorov, Úradu komisára pre deti, zástupcov obcí a vyšších územných celkov, okresných súdov a mimovládnych a cirkevných organizácií. V rámci podpory profesionality výkonu spolupracovníkov participujúcich subjektov sa uskutočnilo 220 vzdelávacích podujatí pre zamestnancov spolupracujúcich subjektov. Na podporu zvyšovania povedomia verejnosti o problematike násilia na deťoch sa realizujú osvetové a preventívne aktivity, do ktorých bolo zapojených viac ako 40 000 účastníkov. Aktualizácia Národnej stratégie reflektuje výzvy vyplývajúce z doterajšieho plnenia úloh na národnej a regionálnej úrovni, aktuálne otázky v problematike ochrany detí pred násilím vyplývajúce zo spolupráce na medzinárodnej a európskej úrovni. Prináša aj nové úlohy pre komplexnú podporu a ochranu detí pred násilím, ako aj psychologické, sociálne a právne poradenstvo pre rodiny, v ktorých sa vyskytlo násilie alebo v ktorých deti zažili nejakú formu násilia, a tiež pre rodiny v kríze. Súčasťou je aj analýza právneho stavu súčasnej legislatívy v súvislosti s aktuálnymi legislatívnymi možnosťami.

Ďalší konkrétny príklad v rámci plnenia úloh koordinácie ochrany detí pred násilím na miestnej úrovni v súvislosti s téhou OSĽ je realizovanie osvetovo-edukačných aktivít so zameraním na zvyky a tradície rómskej komunity pre zástupcov subjektov pracujúcich s klientmi tejto komunity s cieľom predchádzať núteným sobášom maloletých dievčat. V tomto prípade sa ukázalo, že v konkrétnych rómskych komunitách absentuje povedomie o platnej legislatíve a následkov porušenia právnych predpisov SR v súvislosti so sobášmi maloletých dievčat. Prevencia je preto zameriavaná na zvyšovanie právneho povedomia cieľovej skupiny, najmä rodičov detí s poukázaním na trestnú zodpovednosť takéhoto konania.

3.2.2 Inšpekcia práce

Primárnym cieľom orgánov inšpekcie práce je ochrana práv zamestnancov spočívajúca najmä v kontrole pracovnoprávnych predpisov, zaistení bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, dodržiavaní ustanovení zákona č. 82/2005 Z.z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní“) a plnení ďalších úloh v zmysle zákona č. 125/2006 Z.z. o inšpekcii práce v znení neskorších predpisov.

Oblast' boja proti OSĽ sa prelíná s výkonom inšpekcie práce, a to najmä v oblasti pracovnoprávnych vzťahov a v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Národný inšpektorát práce vykonáva dozor nad dodržiavaním predpisov aj v oblasti rodovej rovnosti, vzťahujúcich sa na oblasť pracovnoprávnych vzťahov, ktoré sú upravené v Zákonníku práce.

Pre oblasť kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vydal Národný inšpektorát práce ešte v r. 2015 metodické usmernenie upravujúce proces výkonu inšpekcie práce ako dozoru nad dodržiavaním právnych predpisov upravujúcich zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Metodické usmernenie obsahuje identifikátory OSL a vykonávania nútenej práce, ktoré sú inšpektorí práce povinní si pri výkone kontroly všímať. V prípade podozrenia na OSL sú inšpektoráty práce povinné zistené skutočnosti oznámiť orgánom činným v trestnom konaní.

Zákonník práce zabezpečuje ženám a mužom právo na rovnaké zaobchádzanie, ak ide o prístup k zamestnaniu, odmeňovanie a pracovný postup, odborné vzdelávanie a o pracovné podmienky. Právo na rovnaké zaobchádzanie sa vzťahuje na zamestnancov, ako aj na uchádzačov o zamestnanie. Zásady rovnakého zaobchádzania sú legislatívne upravené v zákone č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tzv. antidiskriminačný zákon). V pracovnoprávnych vzťahoch sa zakazuje diskriminácia zamestnancov z dôvodu (okrem iného) pohlavia a rodu.

Nemožno opomenúť ani fakt, že inšpektoráty práce pôsobia aj v oblasti ochrany práv detí ako regulátor využívania detskej práce v prípade tzv. ľahkých prác tým, že na žiadosť zamestnávateľa, po dohode s príslušným orgánom štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva povolojujú ich výkon spočívajúci v účinkovaní alebo spoluúčinkovaní na kultúrnych predstaveniach a umeleckých predstaveniach, športových podujatiach alebo reklamných činnostiach.

V zmysle Zákonníka práce spôsobilosť fyzickej osoby mať v pracovnoprávnych vzťahoch práva a povinnosti ako zamestnanec a spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať tieto práva a brať na seba tieto povinnosti vzniká dňom, keď fyzická osoba dovrší 15 rokov veku; zamestnávateľ však nesmie dohodnúť ako deň nástupu do práce deň, ktorý by predchádzal dňu, keď fyzická osoba skončí povinnú školskú dochádzku.

Práca fyzickej osoby vo veku do 15 rokov alebo práca fyzickej osoby staršej ako 15 rokov do skončenia povinnej školskej dochádzky je zakázaná. Tieto fyzické osoby môžu vykonávať ľahké práce, ktoré svojím charakterom a rozsahom neohrozujú ich zdravie, bezpečnosť, ich ďalší vývoj alebo školskú dochádzku len v rámci vyššie uvedených činností.

Kompetencia výkonu kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je zverená kontrolným orgánom, ktorími sú inšpektoráty práce a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny.

Informácie o výsledkoch ich činnosti sú každoročne uverejnené v informatívnych správach o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania na webovom sídle Národného inšpektorátu práce.

Z dôvodu zabezpečenia multidisciplinárneho prístupu k identifikácii obetí, a to najmä z radosť migrantov, vykonáva Národný inšpektorát práce v súčinnosti s Policajným zborom každoročne súčinnostné kontroly podnikateľských subjektov, ktoré sú zamerané aj na odhalenie prípadov nelegálneho zamestnávania a nelegálneho pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín a na odhalenie obetí. Kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa zameriavali aj na identifikátory OSĽ, pričom inšpektori práce v tejto súvislosti postupovali v zmysle Metodického usmernenia pre výkon inšpekcie práce so zameraním na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, vypracovaného Národným inšpektorátom práce, aktualizovaného s účinnosťou od 15. novembra 2019.

V r. 2019 bolo orgánmi kontroly úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vykonaných 2 124 kontrol nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a skontrolovaných bolo 10 099 osôb. Zo zistených 81 osôb, ktoré vykonávali nelegálnu prácu, bolo 31 cudzincov. Tento počet predstavuje markantné zníženie oproti r. 2018, kedy bolo identifikovaných 176 nelegálne zamestnávaných cudzincov z tretích krajín. Naproti tomu boli zaznamenané tendencie podnikateľského sektora obchádzať zákonné podmienky zamestnávania cudzincov zneužíváním turistických víz a inštitútu vyslania. Ide o 90-dňový cyklus striedania najmä občanov zo Srbska a Ukrajiny, preferenčne v oblastiach výroby a montáže komponentov pre strojársky a automobilový priemysel. Striedanie cudzincov na výkon práce v trojmesačných cykloch organizujú najmä personálne agentúry na pracoviskách. Na základe záverov orgánov kontroly ostáva rizikom OSĽ za účelom nútenej práce prioritne 90-dňový pobyt cudzinca na území SR bez povinnosti registrácie.

Inšpektori práce počas celého r. 2019 vykonávali kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, pri ktorých sa zameriavali aj na identifikátory OSĽ, pričom postupovali v zmysle metodického usmernenia pre výkon inšpekcie práce so zameraním na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, vypracovaného Národným inšpektorátom práce. Súčasťou každého výkonu inšpekcie práce bola aj kontrola dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania. Informácie o zistených prípadoch nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce z predmetných kontrol sú zverejňované každoročne v osobitnej informatívnej správe Národného inšpektorátu práce o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Podľa Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR je možné v r. 2019 za najrizikovejšiu oblasť z hľadiska porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce označiť opäť ako predchádzajúci rok oblasť priemyselnej výroby, obsluhu strojov a zariadení a výrobu komponentov pre automobilový priemysel.

Okrem už vyššie spomenutých kontrol skontrolovali príslušníci úradu hraničnej a cudzineckej polície prezídia Policajného zboru v spolupráci s inšpektorámi práce alebo s orgánmi Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny v r. 2019 spolu 101 podnikateľských subjektov. V rámci uvedených kontrol, ktoré boli zamerané na dodržiavanie zákazu nelegálneho zamestnávania, kontrolu pobytu cudzincov a odhalovanie obetí, bolo skontrolovaných celkovo 1522 osôb, z toho 703 občanov SR a 819 cudzincov.

Vykonanými kontrolami bolo zistených 25 podnikateľských subjektov, ktoré porušili ustanovenia zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní tým, že nelegálne zamestnávali 5 kontrolovaných občanov SR a 165 kontrolovaných cudzincov. Nelegálne boli zamestnávaní cudzinci z nasledovných krajín pôvodu: Gruzínsko 6, Moldavsko 18, Srbsko 25 a Ukrajina 116. Z uvedeného počtu 165 cudzincov sa 55 nachádzalo na území SR bez povolenia na pobyt. Nelegálne zamestnaní cudzinci vykonávali prácu predovšetkým v oblasti priemyselnej výroby a stavebnictva. Ani v jednom z uvedených prípadov nebola identifikovaná obet⁷.

Kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vykonávali v r. 2019 aj policajti krajských riaditeľstiev Policajného zboru. Zúčastnili sa na kontrolách 190 podnikateľských subjektov, pričom bolo kontrolnými orgánmi skontrolovaných 661 osôb, z toho 628 občanov SR a 33 cudzincov pochádzajúcich najmä z Ukrajiny. Vykonanými kontrolami bolo zistených 24 podnikateľských subjektov, ktoré porušili ustanovenia zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní tým, že nelegálne zamestnávali 39 občanov SR a 25 cudzincov pochádzajúcich z Ukrajiny. Ani v priebehu týchto súčinnostných kontrol nebola identifikovaná žiadna obet⁷.

V r. 2019 sa NJBPNM, ako aj iné útvary Ministerstva vnútra SR zapojili do celoeurópskych akčných dní, ktoré boli realizované pod záštitou EUROPOLU a boli tematicky zamerané na zisťovanie, resp. odhalovanie pracovného vykorisťovania, OSĽ a sexuálneho vykorisťovania.

V apríli 2019 sa realizovali Akčné dni zamerané na OSĽ na účely pracovného vykorisťovania. Počas uskutočnených spoločných akčných dní príslušníci úradu hraničnej a cudzineckej polície prezídia Policajného zboru spolu s inšpektormi práce na celom území SR vykonali kontrolu 25 podnikateľských subjektov, a to najmä v oblasti stavebnictva, obchodu a priemyslu. Počas vykonaných kontrol bolo skontrolovaných spolu 428 osôb, z toho 197 cudzincov pochádzajúcich z rôznych krajín (najmä z Ukrajiny, a to viac ako 50%). Spolu bolo zistených 27 nelegálne zamestnávaných osôb, ale nebola identifikovaná žiadna obet⁷.

V júni 2019 sa realizovali Akčné dni zamerané na obchodovanie s deťmi. Na kontrolách participovalo 62 príslušníkov úradu hraničnej a cudzineckej polície prezídia Policajného zboru, ktorí skontrolovali spolu 620 osôb. Kontroly boli realizované najmä na letiskách, autobusových a vlakových staniciach a miestach, kde by sa mohli nachádzať deti a mladiství. Spolu bolo skontrolovaných 100 lokalít. Počas vykonaných kontrol nebola identifikovaná žiadna obet⁷.

V septembri 2019 sa realizovali Akčné dni zamerané na sexuálne vykorisťovanie. Počas spoločných akčných dní príslušníci úradu hraničnej a cudzineckej polície prezidia Policajného zboru spolu s inšpektormi práce na celom území SR vykonali kontrolu 27 podnikateľských subjektov, a to najmä erotických salónov, nočných klubov, ubytovní, masážnych salónov a striptízových klubov. Počas vykonaných kontrol bolo skontrolovaných spolu 208 osôb, z toho 109 cudzincov pochádzajúcich najmä zo Srbska a Ukrajiny. Kontrolami bolo zistené nelegálne zamestnávanie u 6 osôb. Počas výkonu kontrol nebola na našom území identifikovaná žiadna obet⁷.

3.2.3 Znižovanie dopytu

Snahy o znižovanie dopytu v oblasti OSL, najmä práce a služieb obetí, sa premietajú aj do činnosti štátnych orgánov, ktoré vykonávajú kontrolu podmienok vykonávania sprostredkovania zamestnania za úhradu, ako aj podmienky vykonávania činnosti agentúr dočasného zamestnávania, ktoré upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“).

V SR môže právnická osoba alebo fyzická osoba vykonávať sprostredkovanie zamestnania za úhradu, len ak má na túto činnosť oprávnenie vydané živnostenským úradom v zmysle zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „živnostenský zákon“). Fyzické osoby a právnické osoby, ktorým bolo udelené živnostenské oprávnenie na sprostredkovanie zamestnania za úhradu, sú povinné dodržiavať príslušné ustanovenia zákona o službách zamestnanosti v oblasti sprostredkovania zamestnania za úhradu.

Činnosť agentúry dočasného zamestnávania môže vykonávať právnická osoba alebo fyzická osoba na základe povolenia, ktoré vydáva Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Podľa zákona o službách zamestnanosti agentúra dočasného zamestnávania poskytuje dočasnemu agentúrnemu zamestnancovi ochranu podľa osobitných predpisov, pokiaľ ide o pracovné podmienky a podmienky zamestnávania.

Orgán kontroly Ústredia alebo úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je oprávnený na výkon kontroly v zmysle zákona Národnej rady SR č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov, čiže je oprávnený kontrolovať plnenie povinností vyplývajúcich zo zákona o službách zamestnanosti pre účastníkov právnych vzťahov podľa tohto zákona. Nemožno opomenúť ani zodpovednosť živnostenských úradov, ktoré sú povinné kontrolovať povinnosti vyplývajúce pre sprostredkovateľa zamestnania za úhradu zo živnostenského zákona.

V prípade preukázaného porušenia zákona o službách zamestnanosti sprostredkovateľom zamestnania za úhradu je správny delikt podľa zákona o službách zamestnanosti rozhodnutím úradu práce, sociálnych vecí a rodiny alebo Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny sankcionovaný pokutou do výšky 33 193, 91 euro. Právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá vykonáva činnosť agentúry dočasného zamestnávania bez povolenia, je sankcionovaná pokutou od 5 000 do 100 000 eur.

Na webovom sídle Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny je verejnosti dostupná informácia o aktívnych agentúrach dočasného zamestnávania, agentúrach podporovaného zamestnávania a sprostredkovateľoch zamestnaní za úhradu, pričom tieto majú zákonnú povinnosť poskytovať Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny ročnú správu o činnosti za predchádzajúci kalendárny rok v termíne do 31. marca.

3.3 Rezort školstva

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR každoročne usmerňuje školy prostredníctvom Pedagogicko-organizačných pokynov a problematiku boja proti OSĽ včleňuje do výchovno-vzdelávacieho procesu a mimoškolských aktivít v rámci témy práva detí a bezpečnosť a prevencia. Z rozpočtovej kapitoly boli v r. 2019 vyčlenené účelové finančné prostriedky na financovanie 16 rozvojových projektov zameraných na podporu a ochranu zdravia a zvýšenie bezpečnosti v školách pod názvom „*Zdravie a bezpečnosť v školách*“ v celkovej výške 34 991 eur. Oblastou podpory sú aktivity a programy zamerané na odstraňovanie zdraviu škodlivých vplyvov a prevenciu rizikového správania vrátane OSĽ.

Aj v roku 2019 sa pokračovalo vo zvyšovaní informovanosti o problematike OSĽ a o možnostiach pomoci medzi pedagógmi a žiakmi na školách a v školských zariadeniach. Vzdelávanie sa realizovalo prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov a jednorazových vzdelávacích aktivít, ktoré zabezpečuje Metodicko-pedagogické centrum. Toto centrum uskutočnilo v r. 2019 vzdelávanie v akreditovaných vzdelávacích programoch, ktoré prierezovo súvisia s tématami ochrany detí pred OSĽ a inými formami zneužívania detí. Zúčastnilo sa ho celkom 293 pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. V rámci kontinuálneho vzdelávania boli organizované tematicky zamerané školenia pre pracovníkov Centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v spolupráci s odborníkmi na danú oblasť. Vyškolení pracovníci následne pôsobili a pôsobia, resp. ponúkajú preventívne aktivity priamo školám. K problematike OSĽ zorganizovalo Metodicko-pedagogické centrum aj jednorazové vzdelávacie aktivity v neakreditovaných formách vzdelávania, ako sú odborné semináre, informačné semináre, workshopy, metodické dni a pod., ktorých sa v r. 2019 zúčastnilo 780 pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

Učebné zdroje a iné didaktické materiály využívané na vzdelávaní prierezovo súvisiace s problematikou ochrany detí pred OSĽ a ďalšími formami zneužívania sú zverejnené na webovom sídle Metodicko-pedagogického centra². V roku 2019 Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie vydal 2 publikácie, v ktorých sú kapitoly venované explicitne téme OSĽ:

- SMIKOVÁ, E., KOPÁNYIOVÁ, A.: Metodika pre prácu s obeťami trestných činov v špeciálnych výsluchových miestnostiach. Prezídium PZ, odbor vyšetrovania úradu kriminálnej polície Prezídia PZ, Bratislava 2019, 79 strán,

² Dostupné na https://mpc-edu.sk/publikacie_vsetky

- SMIKOVÁ, E., KOPÁNYIOVÁ, A.: Osobitné formy poučenia pre obete trestných činov v trestnom konaní. Prezídium PZ, odbor vyšetrovania úradu kriminálnej polície Prezídia PZ, Bratislava 2019, 38 strán.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v spolupráci s Ministerstvom vnútra SR spustilo letnú kampaň za účelom šírenia povedomia o fenoméne OSL a vytvorenie vizuálu komunikačnej kampane³. Plagáty s informáciami ku kampani spolu so žiadostou o zverejnenie na webovej stránke školy a využitím v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu, prípadne o šírenie aj na sociálnych sietiach a iných dostupných médiách alebo informačných kanáloch školy bola dňa 17. septembra 2019 zaslaná na 793 stredných škôl v SR pri príležitosti pripomenutia si Medzinárodného dňa proti sexuálnemu zneužívaniu a obchodu so ženami a deťmi (23. september) a pri príležitosti Európskeho dňa boja proti OSL (18. október).

Z celkového počtu 35 vysokých škôl sa ich ku kampani pripojilo 24. Vysoké školy zväčša uverejnili informácie na webových stránkach školy, na sociálnych sietiach pre študentov, prostredníctvom tlačových správ, študijného oddelenia alebo vyvesením plagátov v priestoroch školy či školských internátoch. Niektoré školy zaradili tému aj do vzdelávania. Školám boli zasланé aj plagáty v tlačovej forme. Každá škola mala možnosť zvážiť vhodnosť využitia kampane s ohľadom na potreby školy, študentov, ako aj výber technického zabezpečenia jej šírenia. Ministerstvo uverejnilo informácie ku kampani aj tlačovú správu na webovej stránke. Zo záverov kampane vyplynula informácia, že vysoké školy považujú za dôležité a potrebné šíriť povedomie o skutočnostiach z kampane, uvedomujú si potrebu prevencie a tiež sú pripravené preventívne aktivity podporiť aj do budúcnosti. Ministerstvo plánuje preto pokračovať v preventívnych aktivitách na vysokých školách aj v ďalšom období.

Na zasadnutí Metodickej rady Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v decembri 2019 Ministerstvo vnútra SR zabezpečilo prednášku na tému Prevencia OSL. Výstupy a poznatky boli ďalej šírené prostredníctvom zastúpených účastníkov, Centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a Centrá špeciálno-pedagogického poradenstva, ktoré sú poverené metodickým usmerňovaním.

Ministerstvo vnútra SR v r. 2019 uskutočnilo školiace aktivity pre učiteľov základných a stredných škôl za účelom zvyšovania povedomia o problematike OSL a zároveň rozširovania spektra subjektov, ktoré budú spôsobilé identifikovať potenciálnu obet.

³ Vizuál dostupný na <https://prevenciakriminality.sk/clanok/1-obchodovanie-s-ludmi/118-ako-dobre-poznate-vasu-pracovnu-zmluvu>

3.4 Rezort zdravotníctva

Ministerstvo zdravotníctva SR zbiera štatistické údaje od poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v odbore všeobecného lekárstva, gynekológie a psychiatrie k osobám, u ktorých existuje podezrenie na ohrozenie násilím, ktoré boli ošetrené. Tieto údaje sa evidujú v Národnom registri osôb s podezrením na ich zanedbávanie, týranie, zneužívanie a osôb, na ktorých bolo páchané násilie.

R. 2019 bol dôležitý najmä z hľadiska poskytovania zdravotnej starostlivosti pre obete zaradené do programu. Za účelom zlepšenia stavu poskytovania a dostupnosti služieb pre obete zaradené do programu v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti bola koncom r. 2018 schválená novela zákona č. 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z.z. o poistovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zdravotnom poistení“) s účinnosťou od 30. decembra 2018. Uvedená zmena zákona skvalitnila prístup k zdravotnej starostlivosti pre viac ako polovicu obetí zaradených do programu.

V nadväznosti na prijatie zákona o zdravotnom poistení začalo Ministerstvo vnútra SR spoluprácu s jednotlivými zdravotnými poistovňami a Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Výsledkom prijatého zákona bolo zavedenie povinnosti pre Ministerstvo vnútra SR pravidelne nahlasovať údaje o obetiach v programe Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ďalej len „ÚDZS“).

Uvedené riešenie situácie možno považovať za veľký úspech, napokon touto legislatívou úpravou a následnými krokmi iniciovanými zo strany IC pripravenými v pomerne krátkom čase sa podarilo stabilizovať problémy, ktoré boli závažnou prekážkou plnohodnotného fungovania programu prakticky od začiatku jeho fungovania v r. 2007.

3.5 Rezort zahraničných vecí

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sa prostredníctvom zastupiteľských úradov SR vo svete aktívne podieľa na riešení problematiky OSĽ a spolupracuje s miestnymi organizáciami, ako aj s rezortom Ministerstva vnútra SR. Konzulárni pracovníci sú pred svojím vyslaním na zastupiteľské úrady SR do zahraničia preškolení aj v oblasti identifikácie obetí, s ktorými môžu prísť do kontaktu, a postupov pri zabezpečovaní pomoci a súčinnosti pre obete, ktoré prejavia záujem navratiť sa do SR. O problematike OSĽ informujú zastupiteľské úrady SR v zahraničí verejnosť na svojich vývesných tabuliach.

V rámci rozvoja NRM realizovalo Ministerstvo vnútra SR (IC) v r. 2019 školenia pre viaceré profesijné skupiny z Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Za účelom zvyšovania povedomia o problematike OSL a zároveň rozširovania spektra subjektov, ktoré budú spôsobilé identifikovať potenciálnu obeť, sa uskutočnili školiace aktivity pre konzulárnych pracovníkov v rámci predvýjazdovej prípravy na zastupiteľstvá SR v zahraničí a diplomatov v rámci programu „atestačné vzdelávanie“. Zároveň bola v spolupráci Ministerstva vnútra SR s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR vypracovaná metodika „Postup zastupiteľských úradov SR pri realizovaní pomoci obetiam obchodovania s ľudmi“ pre konzulárnych pracovníkov zameraná na postup pri prednávratovej a návratovej asistencii obetiam identifikovaným v zahraničí.

3.6 Rezort obrany

Nakoľko téma OSL je integrálnou súčasťou pravidelného cyklu prípravy príslušníkov ozbrojených súčasťou misie do zahraničia, za účelom zvýšenia personálnych kapacít v oblasti školenia k identifikácii OSL bolo ešte v r. 2017 pracovníkmi IC v priestoroch výcvikovej jednotky vojenských misií v Martine vyškolených 14 nových školiteľov z radov príslušníkov ozbrojených súčasťou.

Ministerstvo obrany SR následne každoročne prostredníctvom týchto vyškolených školiteľov pre oblasť OSL vykonáva profilaktické prednášky príslušníkov ozbrojených súčasťou misie a takisto zamestnancov rezortu. V r. 2019 rezort obrany zorganizoval osem profilaktických prednášok, v rámci ktorých bolo o problematike OSL informovaných spolu 194 príslušníkov ozbrojených súčasťou a 47 zamestnancov Ministerstva obrany SR.

3.7 Marginalizované rómske komunity

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej len „USVRK“) ako poradný orgán vlády SR a národný kontaktný bod v oblasti integrácie Rómov je koordinátorom vladného dokumentu Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020, ktorý obsahuje konkrétnu opatrenia a aktivity zacielené na skupiny obyvateľstva patriace k sociálne znevýhodneným, a to na Rómov ako národnostnú menšinu, rómske komunity a marginalizované rómske komunity. Základnými strategickými princípmi v nastavovaní verejných politík sú destigmatizácia, desegregácia a degetoizácia. Akčné plány uvedeného dokumentu majú za cieľ významne napomôcť pri inkluzii marginalizovaných rómskych komunít a majú potenciál naplniť ambície vlády SR v oblasti implementácie politík zameraných na sociálnu inkluziu Rómov. Akčné plány sú pravidelne monitorované a aktualizované.

V r. 2019 vláda SR prijala Aktualizované akčné plány Stratégie SR pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2019 - 2020 pre oblasť vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania a finančného začlenenia.

USVRK pokračoval aj v r. 2019 v implementácii viacerých projektov na zlepšenie životných podmienok obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunit, a to plynulým pokračovaním v druhej fáze národných projektov „*Terénnna sociálna práca a terénnna práca v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit II*“, „*Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit - II. Fáza*“ a „*Podpora vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit*“. Ďalej USVRK pokračoval v realizácii Národného projektu „*Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunit I.*“, ktorý sa zameriava aj na prácu s rodinou.

V spolupráci s Ministerstvom vnútra SR sa v mesiacoch máj a jún 2019 zúčastnilo tridsať zamestnancov USVRK vzdelávania k problematike OSĽ s názvom Základné minimum k OSĽ.

Taktiež v mesiacoch máj až september 2019 sa 240 terénnych sociálnych pracovníkov zúčastnilo vzdelávania zameraného na viacero oblastí: Stereotypy, predsudky a diskriminácia (kultúrne a sociálne stereotypy a predsudky, ktoré tvoria často základ priamej a nepriamej diskriminácie); Problematika rodovej rovnosti (stereotypy v marginalizovaných rómskych komunitách); Problematika násilia páchaného na ženách (formy a vzorce násilia, pomoc obetiam, sieť inštitucionálnej pomoci a podpory), Problematika boja proti OSĽ (základné informácie, formy prevencie a osvety v komunitách).

Ďalej pre klientov komunitných centier obcí Soľ a Sačurov boli v spolupráci s policajnými špecialistami – preventistami realizované osvetové prednášky s názvom Prevencia nástrah, kde bola zahrnutá aj tematika prevencie OSĽ.

3.8 Zvyšovanie povedomia o OSĽ

Zvyšovanie povedomia o OSĽ zahŕňa najmä prednáškovú a školiacu činnosť pre odbornú aj širokú verejnosť, ktorú realizovali v r. 2019 štátne a neštátne subjekty pre rôzne cieľové skupiny.

Každoročne je za účelom plnenia úloh v aktuálnom národnom programe vypracovaný harmonogram realizácie školení zameraných na zvýšenie odbornosti štátnych i neštátnych subjektov v oblasti OSĽ so zameraním na identifikáciu obetí a rozširovanie NRM s cieľom včasnej identifikácie obetí.

Pomoc Informačných kancelárií pre obete trestných činov nachádzajúcich sa v každom krajskom meste na Slovensku je od novembra 2019 rozšírená aj o problematiku boja proti OSL. V rámci pomoci obetiam a potenciálnym obetiam sú poskytované základné informácie a sprostredkovateľská pomoc prostredníctvom pomáhajúcich organizácií, ako aj preventívne aktivity.

Ministerstvo vnútra SR spolupracovalo pri príprave podujatia „*Stretnutie národných koordinátorov a národných spravodajcov v oblasti boja proti obchodovaniu s ľudmi*“ spoluorganizovaného OBSE a Radou Európy, ktoré sa konalo v Bratislave v dňoch 22. – 23. októbra 2019. Na uvedenej konferencii aj aktívne participovalo v podobe vystúpenia počas dvoch tematických blokov - detské obete a znižovanie dopytu po službách obetí.

V r. 2019 Ministerstvo vnútra SR realizovalo prednášky, besedy a zážitkovú konferenciu pre viac ako 600 žiakov, študentov a pedagógov, v rámci ktorých bola prítomným priblížená problematika OSL a spôsob, ako OSL predchádzať. Na gymnázium D. Tatarku v Poprade bola pre študentov 3. a 4. ročníka zrealizovaná beseda, počas ktorej sa študenti a pedagogickí zamestnanci oboznámili s pojmom OSL a ďalšími zaujímavými informáciami. Študenti sa dozvedeli praktické informácie súvisiace s prevenciou OSL, napríklad, ako si overiť agentúru sprostredkúvajúcu brigádu v zahraničí. Rezort vnútra sa venoval besedám na tému OSL aj so študentmi na iných školách (Gymnázium Ladislava Sáru v Bratislave, Gymnázium – Spojená škola Svätej Rodiny v Bratislave, Gymnázium Ivana Kupca v Hlohovci, Stredná odborná škola obchodu a služieb v Bratislave – Ružinov, Súkromná spojená škola EDURAM v Krompachoch, Asociácia riaditeľov štátnych gymnázií SR v Rajeckých Tepliciach, Základná škola v Banskej Bystrici).

Zároveň boli realizované pravidelné školenia poverených príslušníkov Policajného zboru a vyšetrovateľov Policajného zboru k identifikácii OSL v rámci projektu „*Špeciálne výsluchové miestnosti pre detské obete a obzvlášť zraniteľné obete trestných činov*“.

V zmysle zmluvy o poskytovaní podpory a pomoci obetiam medzi Ministerstvom vnútra SR a poskytovateľmi služieb programu vykonávajú preventívne aktivity aj samotní poskytovatelia, t.j. toho času mimovládne organizácie. Slovenská katolícka charita sa v r. 2019 venovala osvete a prevencii na školách, v sociálnych centrách, reeduкаčnom domove, komunitných centrách, v Centrách pre deti a rodiny a domovoch na pol ceste, vo farnostiach, u ľudí vo výkone trestu, medzi cudzincami v záchytnom tábore v Humennom a v médiách (rozhlas, televízia, internet).

Táto mimovládna organizácia taktiež realizovala celoslovenskú kampaň „*Červené stužky*“ v rámci svojho projektu „*STOP obchodovaniu s ľudmi*“ a spoločnú modlitbu za obete pri príležitosti Medzinárodného dňa modlitby a povedomia o obchodovaní s ľudmi (Deň sv. Bakhity) v Bratislave a na ďalších miestach po celom Slovensku.

V r. 2019 Slovenská katolícka charita spustila preventívnu kampaň „*Nenechaj sa zotročiť*“ zameranú na zraniteľné osoby z marginalizovaných skupín a potenciálne obete. Miestom pôsobnosti sú chudobnejšie regióny južného a východného Slovenska s vysokou mierou nezamestnanosti a rómskymi komunitami, ktoré sú neprimerane vystavené riziku OSL. Cieľom je zvýšenie povedomia o ohrození u zraniteľných skupín, identifikácia potenciálnych obetí, sieťovanie s terénnymi sociálnymi pracovníkmi vo forme 12 vzdelávacích podujatí. Účastníkmi tejto kampane sú komunitní sociálni pracovníci a príslušníci rómskych komunit, ktorí majú vodcovské schopnosti a majú vplyv vo svojich komunitách. V rámci kampane spolupracovala Slovenská katolícka charita so skupinou Gipsy Čáve, ktorá naspevala pieseň „*Dávaj si pozor, bráško*“⁴ k problematike OSL, ktorá mala dosah na 170-tisíc užívateľov na internete. Ďalej so spevákmi Egom⁵ a Riccom⁶ bol natočený preventívny spot „*Nenechaj sa zotročiť*“.

Dôležitou súčasťou boja proti OSL je systematické šírenie osvety a informovanosti širokej verejnosti o OSL, jeho podobách a pomoci obetiam. Prvoradým cieľom je znížiť riziko, že sa osoba stane obeťou, predovšetkým u najzraniteľnejších skupín obyvateľstva, a to zvýšením informovanosti o existencii problému OSL. Zároveň sa javí ako potrebné zvýšiť odbornosť a citlivosť zástupcov štátnych i neštátnych subjektov, samosprávy a mimovládnych organizácií identifikovať obete jednotlivých foriem a referovať ich do systému pomoci. Súčasťou administratívnych kontrolných nástrojov musia byť rozsiahle vynútiteľné opatrenia implementované v spolupráci s príslušnými orgánmi štátnej správy s cieľom odradiť pred potenciálnym OSL a zmapovať aktuálnu situáciu v oblasti OSL na trhu práce v súvislosti s obchádzaním, resp. nerešpektovaním administratívnych opatrení.

3.8.1 Kampane

V rámci zvyšovania povedomia o problematike OSL bola realizovaná celoslovenská billboardová kampaň pod názvom „*Nezatváraj pred tým oči!*“ zameraná na zvýšenie povedomia o existencii Národnej linky pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi 0800 800 818. Efektivita predmetnej kampane bola pretavená do zvýšeného počtu volaní na uvedenú linku pomoci.

V r. 2019 Ministerstvo vnútra SR zabezpečilo výrobu a potlač obalov (foldrov) a plagátov s novým vizuálom kampane „*Nezatváraj pred tým oči!*“. Ďalej to boli informačné materiály s názvom Dobré rady pred vycestovaním, sebaidentifikačné letáky a brožúry k OSL s vynovenými vizuálmi v množstve 7000ks. Uvedené materiály boli postupne distribuované mimovládnym organizáciám, úradu hraničnej a cudzineckej polície prezidia Policajného zboru, Migračnému úradu Ministerstva vnútra SR a na účely prevencie pre školy a rôzne podujatia organizované koordinátormi prevencie ochrany detí pred násilím.

⁴ Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=E1BGjw5G0Yw>

⁵ Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=2oaV2mkfXVI>

⁶ Dostupné na https://www.youtube.com/watch?v=wew_NdaUreo

Ministerstvo vnútra SR aj v r. 2019 pokračovalo vo zvyšovaní informovanosti o problematike OSĽ a o možnostiach pomoci. Jednotlivé prednášky boli zamerané na identifikáciu potenciálnych rizík, hlavne v súvislosti s cestovaním za prácou alebo brigádou do zahraničia. V rámci prednášok boli distribuované viaceré propagáčné materiály obsahujúce informácie o možnostiach pomoci a preventívne rady. Na základe spolupráce Ministerstva vnútra SR v rámci Národného projektu „*Podpora ochrany detí pred násilím*“ s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Košice sa realizovali výstavy a osvetové prednášky pre žiakov základných a študentov stredných škôl v Košiciach v spojení s výstavou obrazov pod názvom „*Viete, čo teraz robí Vaše dieťa?*“.

Ministerstvo vnútra SR informovalo širokú verejnosť o problematike OSĽ prostredníctvom účasti v diskusných reláciách a medializáciou prípadov OSĽ vo verejnoprávnych a súkromných médiách (rozhlas, televízia) a sociálnych sieťach.

V spolupráci s Britskou ambasádou realizovalo Ministerstvo vnútra SR spoločnú preventívnu aktivitu⁷ s použitím dvojposchodového červeného autobusu (tzv. doubledecker), v ktorom boli realizované prednášky pre cca. 120 žiakov stredných škôl a gymnázií o problematike OSĽ, o situácii v oblasti OSĽ v o Veľkej Británii, prevencia OSĽ v SR, ako aj pomoc a podpora obetiam v SR.

Európska sieť pre prevenciu kriminality (ďalej len „EUCPN“) prostredníctvom národného koordinátora pre oblasť boja proti OSĽ v SR spolu s ďalšími európskymi krajinami realizovali spoločnú preventívnu kampaň zameranú na OSĽ⁸. Cieľom kampane bolo informovať širokú verejnosť o tom, že sa môžu stať obeťou OSĽ, ďalej informovať obeť o ich právach, ktoré si môžu uplatňovať v každom štáte Európskej únie: právo na asistenciu a podporu, právo na ochranu, ľudské a pracovné práva, právo na pobyt a reintegráciu a taktiež informovať o miestach, kde môžu nájsť pomoc, ochranu a informácie.

3.8.2 Projekty

V r. 2019 bolo implementovaných viacero projektov zameraných prioritne alebo okrajovo na problematiku OSĽ, ktoré boli už spomenuté vyššie v texte.

Okrem nich sa v r. 2019 Ministerstvo vnútra SR zapojilo do projektu organizácie Walk Free Foundation, ktorý bol zameraný na štatistické ustanovenie počtu neodhalených potenciálnych obetí na základe metodiky využitia techniky „*Multiple Systems Estimation*“ – metóda náhodného výberu. Súčasťou materiálu je aj vyhodnotenie pomeru potenciálnych obetí a identifikovaných obetí vo Veľkej Británii, Rumunsku a Holandsku. Do štúdie slovenská strana poskytla štatistické anonymizované dáta k identifikovaným obetiam v SR za roky 2016

⁷ Dostupné na <https://prevenciakriminality.sk/clanok/1-obchodovanie-s-ludmi/88-nedajte-sa-lahko-odviest-aj-ked-je-vidina-zarobku-lakava>

⁸ Dostupné na http://www.minv.sk/?prevencia_aktuality&sprava=europske-krajiny-spolupracuju-na-prevenciaobchodovaniaisludmi

- 2018. Záverečná správa bude po kompletizácii zverejnená na internetovej stránke Ministerstva vnútra SR.

V rámci Národného projektu implementovaného Ministerstvom vnútra SR „*Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obete*“ bola na webovej stránke prevenciakriminality.sk spustená online poradňa – LiveChat – ako ďalší zo spôsobov pomoci a poradenstva obetiam alebo potenciálnym obetiam aj v oblasti OSL.

V r. 2019 predložila NJBPNM projekt s názvom „*Boj proti obchodovaniu s ľudmi a aplikácia nástrojov na jej predchádzanie*“, ktorého cieľom je predchádzanie a boj proti OSL, pričom z predmetného projektu bude financované vybudovanie dvoch výsluchových miestností pre obete, v Bratislave a Humennom do konca kalendárneho r. 2021. V rámci tohto projektu bude posilnená taktiež medzinárodná spolupráca s rizikovými krajinami, v ktorých dochádza k páchaniu trestnej činnosti OSL.

V rámci projektu „*Vzdelávanie príslušníkov PZ v oblasti prevencie a identifikácie OSL*“ Ministerstvo vnútra SR zorganizovalo celodenný zážitkový workshop v Košiciach s názvom „*Nebud' obeťou*“. Zároveň v rámci tohto istého projektu zorganizovala Stredná odborná škola Policajného zboru v Bratislave v spolupráci s Akadémiou Policajného zboru medzinárodné odborné sympózium, ktorého hlavným cieľom bola výmena skúseností z praxe v oblasti školiacich aktivít k problematike OSL. Účastníkmi odborného sympózia boli slovenskí a zahraniční experti, experti z inštitúcií zodpovedných za prípravu a realizáciu policajného vzdelávania, vyškolení školitelia, mimovládne a medzinárodné organizácie zaobrajúce sa identifikáciou obetí, vzdelávacími a osvetovými aktivitami v danej oblasti.

Ministerstvo vnútra SR sa v r. 2019 v rámci projektu „*Zlepšenie pripravenosti Policajného zboru v oblasti prevencie a identifikácie obchodovania s ľudmi*“ vytvorilo školiaci modul k problematike OSL. V rámci 13 zrealizovaných školení bolo vyškolených spolu 299 príslušníkov Policajného zboru. Lektorsky sa predmetných školení zúčastňovala aj mimovládna organizácia Slovenská katolícka charita.

Ministerstvo spravodlivosti SR implementuje projekt pod názvom „*Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán*“, ktorý je financovaný z EEA a Nórskych fondov v rámci programu Dobrá správa vecí verejných, zodpovedné inštitúcie, transparentnosť/Cezhraničná spolupráca. Projekt je plánovaný na tri roky s päťročnou udržateľnosťou. Cieľom projektu je zriadíť miestnosti na súdoch a vypracovať jednotlivé metodiky pre výsluch a vypočutie tak, aby deti a zraniteľné obete (vrátane obetí OSL) neboli sekundárne viktimizované a aby boli týmto obetiam vytvorené vhodné podmienky počas súdneho konania. Tento projekt zabezpečí, aby zisťovanie názoru dieťaťa nebolo pre neho traumatizujúce. Okrem samotných miestností sa vďaka projektu zabezpečí aj vytvorenie metodiky na zisťovanie názoru dieťaťa a zraniteľných obetí, ako aj edukačný program a mediálna kampaň. Súčasťou projektu aj mediálna kampaň, odovzdávanie a výmena najlepšej praxe v oblasti zisťovania názoru dieťaťa a výsluchu obzvlášť zraniteľných obetí. Edukačný program bude zameraný na vytvorenie vzdelávacieho programu s cieľom zlepšiť vedomosti o zaobchádzaní s deťmi a obzvlášť zraniteľnými obeťami tak, aby

sa zabránilo sekundárnej viktimizácii. V rámci vzdelávacieho programu absolvujú sudsedia dvojdňové školenie, ktoré im pomôže pri rozvoji ich osobnostných zručností v tejto problematike. Vzdelávací program sa týka aj prokurátorov a mediátorov. Projekt sa bude vzťahovať na rodinoprávnu a trestnoprávnu agendu.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ukončovalo v r. 2019 implementáciu národných projektov „Terénnna sociálna práca v obciach I.“ a „Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni“, finančne boli podporené z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje pre programové obdobie 2014 – 2020. Uvedené projekty prispeli najmä k podpore integrácie marginalizovaných skupín, vrátane Rómov a jednotlivcov alebo skupín ohrozených diskrimináciou, chudobou alebo sociálnym vylúčením do spoločnosti a k zvyšovaniu účasti na trhu práce.

Dňa 21. februára 2019 boli Komisiou pri Monitorovacom výbore Operačného programu Ľudské zdroje pre prioritné osi 2,3 a 4 schválené projektové zámery národného projektu „Podpora a zvyšovanie kvality teréennej sociálnej práce“, ktorý v období 46 mesiacov (10/2019 – 12/2022) podporí činnosť 250 terénnych sociálnych pracovníkov, 200 terénnych pracovníkov a 50 špecialistov vo vybraných oblastiach (zamestnanosť, bývanie, finančná oblasť – exekúcie a oddlžovanie), ako aj národného projektu „Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni“, ktorý je ideovým pokračovaním národného projektu „Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni“, prostredníctvom ktorého budú podporené sociálne služby v komunitných centrách, nízkoprahových denných centrách a nízkoprahové soc. služby pre deti a rodinu. Implementácia projektu sa realizuje v období 10/2019 – 12/2022. Celkovo sa predpokladá podpora pre 300 pracovníkov.

3.9 Národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi 0800 800 818

Dôležitým nástrojom prevencie a fungovania NRM je aj prevádzkovanie národnej linky, ktorá existuje od r. 2008. Prevádzku národnej linky zabezpečuje MVO na základe zmluvy o poskytovaní služieb s Ministerstvom vnútra SR a tieto služby sú finančne kryté z rozpočtu Ministerstva vnútra SR. Prevádzku národnej linky technicky podporuje spoločnosť Slovak Telekom, a.s.

Národná linka je v rámci SR bezplatná telefonická linka prevádzkovaná v pracovných dňoch počas dvanásťich hodín, a to od 8:00 hod. do 20:00 hod. Mimo pracovných hodín je k dispozícii nepretržitý monitoring prichádzajúcich hovorov prostredníctvom záznamníka. Na každý zaznamenaný hovor na linke pomoci zamestnanci poskytovateľa späť reagujú. Linka je dostupná aj zo zahraničia, ak to miestny operátor umožní, a to v tvare +421 800 800 818. Volanie je však spoplatnené tarifou príslušného telekomunikačného operátora. Volajúci môže mimo prevádzky linky zanechať svoje telefónne číslo alebo svoju otázku a operátori telefonickej linky ho následne späť kontaktujú. Hlavnou úlohou národnej linky je poskytovanie pomoci a informácií v prvom rade osobám, ktoré sa mohli dostať do rizikovej situácie v súvislosti s OSL. Pri identifikácii a pomoci v takýchto prípadoch národná linka sprostredkúva kontakt na organizácie poskytujúce pomoc obetiam. Služby linky sú ďalej

zamerané na prevenciu a elimináciu rizík spojených s prácou v zahraničí, pričom volajúcich upozorňujú na nebezpečenstvo OSL. Národná linka teda slúži ako nástroj prevencie rizík spojených s pracovnou migráciou a nechránenou prácou zraniteľných skupín obyvateľstva. Propagácia národnej linky je realizovaná na všetkých preventívnych a školiacich aktivitách Ministerstva vnútra SR, ako aj aktivitách spolupracujúcich subjektov, a to vrátane printového materiálu a preventívnych predmetov.

Tabuľka č. 19

Čas volaní	Absolútne vyjadrenie	Percentuálne vyjadrenie
Volania v čase prevádzkových hodín (8.00 hod. – 20.00 hod. v pracovné dni)	448	81 %
Volania v čase mimo prevádzkových hodín + víkendy a sviatky	103	19 %

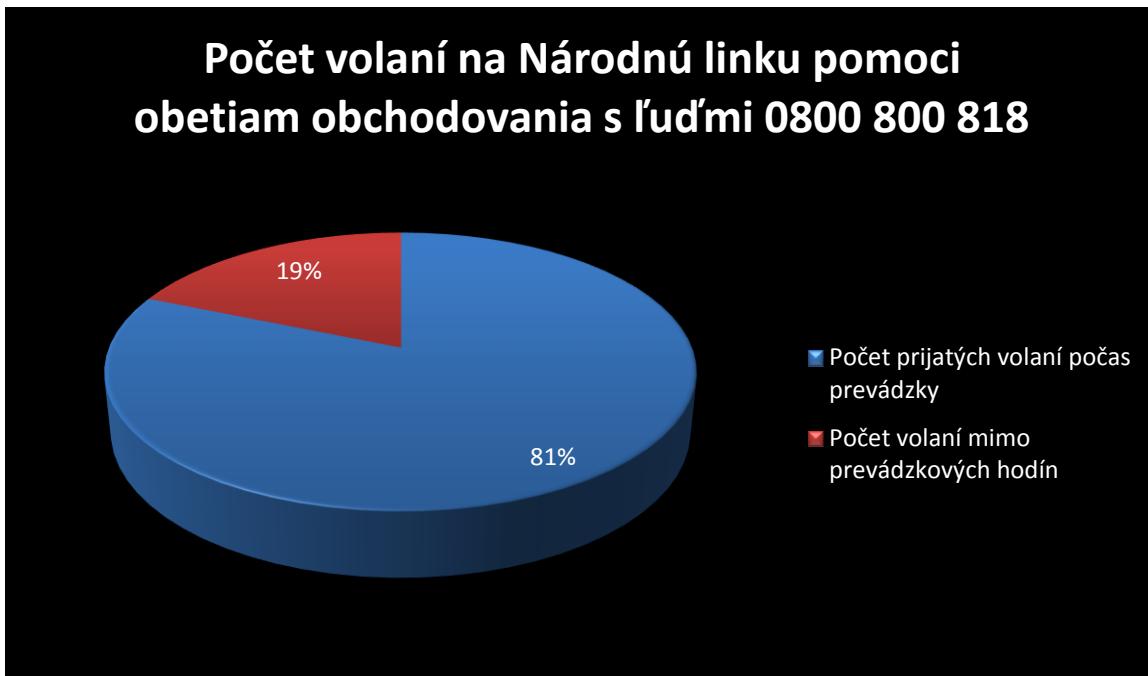
V sledovanom období od 1.1.2019 do 31.12.2019 bolo uskutočnených na národnej linke celkom 551 hovorov, rozvrhnutie časov volaní je uvedené v tabuľke. Prostredníctvom linky boli identifikované a neskôr aj zaradené dve osoby do programu.

Hoci volania na národnú linku prebiehajú prevažne počas prevádzkových hodín od 8:00 do 20:00 hod. počas pracovných dní, nie je zanedbateľný počet ani volaní uskutočnených mimo týchto prevádzkových hodín, kedy je k dispozícii záznamník.

Hlbšou analýzou dát prevádzkovateľa národnej linky bolo zistené, že volajúci mali okrem problematiky OSL záujem aj o informácie, ktoré s OSL nesúvisia a boli odkázaní na relevantné organizácie alebo subjekty, prípadne sa ich volania týkali témy pracovných agentúr a ich prípadného preverovania.

Medzi volajúcimi figurovali prevažne osoby mužského pohlavia.

Graf č. 16

3.9.1 Národná linka pre ženy zažívajúce násilie 0800 212 212

Prevádzka Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie 0800 212 212 je národná nonstop bezplatná linka, na ktorú sa môžu obrátiť ženy zažívajúce alebo ohrozené násilím, ako aj ktokoľvek, kto sa potrebuje poradiť o pomoci obetiam domáceho násilia. Služby na linke boli rozšírené o možnosť komunikovať s poradkyňami prostredníctvom e-mailu (linkaprezeny@ivpr.gov.sk). Zavedením tejto linky sa významne zvýšila dostupnosť informácií z oblasti násilia na ženách, krízovej intervencie a efektívnosť re-distribúcie ohrozených žien poskytovateľom sociálnych služieb a inej pomoci. Odborné poradkyne na linke adekvátne a aktuálne informujú volajúce ženy zažívajúce alebo ohrozené násilím o systéme pomoci, ako aj o možnosti profesionálnej služby krízovej intervencie.

3.9.2 Bezplatná linka Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny 0800 191 222

Podozrenie z porušovania práv dieťaťa a ohrozenia jeho všestranného vývinu (vrátane podozrenia na OSĽ) a prípadov zanedbávania starostlivosti o deti je možné nahlásiť aj na bezplatnú linku Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny 0800 191 222, a to anonymne alebo s uvedením kontaktných údajov, kedy môže byť informovaný o spôsobe vybavenia jeho podnetu, ak o to požiadajú. Linka slúži aj na oznamovanie podozrení zo zneužívania sociálneho systému, ako napr. nelegálna práca (tzv. čierna práca).

3.9.3 Linka detskej istoty 116 111

Každé dieťa, ktoré potrebuje pomoc alebo chce niekomu pomôcť, môže zavolať na Linku detskej istoty, ktorá funguje v nepretržitej prevádzke vrátane víkendov a sviatkov. Je bezplatná, anonymná a odborne garantovaná. Jej hlavným cieľom je možnosť okamžitého telefonického kontaktu dieťaťa či mladého človeka pri potrebe komunikácie alebo konkrétnej pomoci v krízovej alebo stresujúcej situácii. Na Linku detskej istoty sa môžu obrátiť i dospelí - rodičia, príbuzní, pedagógovia, zdravotníci a všetci, ktorým osud detí nie je ľahostajný.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

EUCPN - Európska sieť pre prevenciu kriminality

EUROPOL - agentúra Európskej únie na presadzovanie práva

Expertná skupina – Expertná skupina pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi

IC – Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

INTERPOL - Medzinárodná organizácia kriminálnej polície

IOM - Medzinárodná organizácia pre migráciu

MVO – mimovládna organizácia/mimovládne organizácie

Národný koordinátor – národný koordinátor pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi

Národná linka – Národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi

Národný program – Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi

Národný spravodajca - národný spravodajca alebo obdobné mechanizmy

NRM - Národný referenčný mechanizmus

NR SR – Národná rada Slovenskej republiky

Program – Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi

NJBPNM – národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii úradu hraničnej a cudzineckej polície prezidia Policajného zboru

Obet – obet obchodovania s ľuďmi

OSL – obchodovanie s ľuďmi

SR – Slovenská republika

SVT – spoločný vyšetrovací tím

ÚDZS - Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou

USVRK - Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Veľká Británia – Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska